

ПРИЛОЖЕНИЕ

ОБРАЗЕЦ ЗА ПРОГРАМИТЕ ПО INTERREG

ССИ	2021TC16PCB006
Заглавие	Програма Interreg ИПП Република България – [Република Северна Македония] 2021—2027 г.
Версия	1.0
Първа година	2021 г.
Последна година	2027 г.
Допустими от	
Допустими до	
Номер на решението на Комисията	
Дата на решението на Комисията	
Номер на решението за изменение на програмата	[20]
Дата на влизане в сила на решението за изменение на програмата	
Региони по NUTS (Номенклатура на териториалните единици за статистически цели) в рамките на програмата	Република България – 2 области на ниво NUTS III: Благоевград и Кюстендил [Република Северна Македония] – 3 области на ниво NUTS III: Североизточен, източен и югоизточен райони за планиране
Направление	

1. Съвместна програмна стратегия: основни предизвикателства пред развитието и отговори на политиката

1.1. Програмен район (не се изисква за програми по направление В на Interreg)

Позоваване: член 17, параграф 3, буква а), член 17, параграф 9, буква а)

Текстово поле [7 000]

Република България – програмният район [Република Северна Македония] се намира в Югоизточна Европа и обхваща 5 териториални единици NUTS III (или еквивалентни на тях), а именно: 2 области от българска страна – Благоевград и Кюстендил и 3 региона от страната на [Република Северна Македония] – Североизточен, Източен и Югоизточен.

Границата е с дължина 165 км с три функциониращи гранични контролно-пропускателни пункта (Златарево-Ново Село, Станке Лисичково-Делчево и Гюешево-Деве Баир). Общата площ на ТГС обхваща 18087 км² – в България представлява 8,6 % от територията на страната, докато в [Република Северна Македония] тя представлява 33,8 %.

Населението на района на трансгранично сътрудничество е 948 564 жители. Населението на Република България е 424 164 жители (6,06 % от населението на страната), а на страната – 524 400 жители (25,26 % от населението на страната).

Структурата на населеното място в района се характеризира с наличието на 5 средно големи града: Благоевград и Кюстендил от българската страна и Куманово, Щип и Струмица откъм [Република Северна Македония].

Повече от половината от програмния район е планински, като горите заемат над 40 % от територията. Географската структура на програмния район включва и множество долини със земеделски земи, които благоприятстват развитието на туризма, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост.

Районът на програмата е богат на водни ресурси: реки, най-големите от които са Струма, Места, Брегалница, Струмица, Пчиня, Крива река; езера, част от Дойранско езеро, Водоца, Мантово, Калиманци, Берово езеро, Граче, Пишица, Кнежево и други по-малки езера в трите гранични района в [Република Северна Македония]; Нумерски езера в Рила и Пирин планина, от които най-популярни са Седемте рилски езера); подземни води (както извори, така и термални води).

Климатът е разнообразен – от умереноконтинентален, преходно-континентален и планински до Средиземно море по протежението на речните долини и Дойранското езерото. Граничният регион се оценява като притежаващ богато културно и природно наследство и висока степен на екологична чувствителност по отношение на изменението на климата.

1.2. Съвместна програмна стратегия: Обобщение на основните общи предизвикателства, като се вземат предвид икономическите, социалните и териториалните различия и неравенства, съвместните инвестиционни потребности и взаимното допълване и синергиите с други програми и инструменти за финансиране, извлечените поуки от опита в миналото и макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато програмният район в своята цялост или частично попада в обхвата на една или няколко стратегии.

За справка: член 17, параграф 3, буква б), член 17, параграф 9, буква б)

1. ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ И ТЕРИТОРИАЛНИ РАЗЛИЧИЯ

Многоаспектните фактори съвпадат и оформят специфичния контекст на трансграничното сътрудничество по външните граници на ЕС. Не е възможно да се поставят на заден план разделителните линии по външните граници на ЕС, чиито особености могат да бъдат проследени във всяка област на политиката и институционална среда. Един такъв фактор е трайното отрицателно въздействие на историческото отделяне на двете съседни държави в областта на трансграничното сътрудничество, което продължава да надхвърля просперитета на региона.

Друг фактор са различните институционални управленски структури в двете държави, които често застрашават опитите за съвместни и интегрирани действия и решения. Едновременното прилагане на политиката на ЕС за разширяване и сближаване често е в конфликт, като същевременно се преследват техните индивидуални цели. Всичко това е само малка част от предварителните условия, които определят различни стратегически акценти и подходи за изпълнение в програмите по Interreg за външните и вътрешните граници.

Въпреки че повечето вътрешни програми на ЕС предоставят подкрепа за решения на глобалните предизвикателства, териториите по ИПП все още са изправени пред необходимостта да наваксат социално-икономическото си развитие. Поради това основното съвместно предизвикателство на региона на трансграничното сътрудничество за периода 2021—2027 г. е да напусне групата на изоставащите региони и да поеме по-напреднал курс на развитие, като същевременно все още е изправен пред постоянни проблеми, свързани с риска от бедност и неравенството по отношение на доходите, което се дължи на отрицателните демографски промени, недостатъчно развитите регионални вериги за създаване на стойност и предприемачеството, ниската технологична специализация, непривлекателната и неконкурентоспособна стопанска среда. Когато тези икономически пречки се осъществяват в слаб трансграничен институционален контекст и при липсата на практики без въглеродни емисии, перспективите за териториално сближаване в съответствие с целите на ЕС (териториална програма до 2030 г.; Зеления пакт) са изправени пред допълнителни предизвикателства.

Извършеният териториален анализ за целите на програмирането и неговата актуализирана версия дават възможност за структуриране на основните констатации в следните групи от области на политиката, разглеждани от гледна точка на пречките и движещите сили за развитие:

1.1. Отрицателно демографско изменение

Програмният район е слабо населен, като гъстотата на населението е под средната национална стойност за съответната държава поради факта, че половината от територията е планинска, а горите заемат над 40 % от сухоземната ѝ площ. Средната гъстота на населението в граничния регион на Република България е по-ниска от националната (63,0 души/км²) и варира значително между градските и селските райони. Област Кюстендил е с най-ниска гъстота на населението в целия регион на ТГС. Гъстотата на населението в трансграничния регион в [Република Северна Македония] показва, че тя отново остава под средната национална стойност (80,8 души/км²). Статистическият район в североизточната част е с най-висока гъстота на населението в целия регион на ТГС (76,3 души/км²), който е близък до средния за страната. По този начин средната гъстота на населението на целия трансграничен регион е далеч от средната за ЕС-28, която е 117,7 души/км².

Като цяло районът на ТГС се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението (в двете държави населението е намаляло с повече от 5 % за едно десетилетие), отрицателна нетна миграция и висок дял на населението на възраст 65 години и повече (в сравнение със средното за ЕС).

Демографските данни в програмния регион не се различават значително от други идентични територии на ЕС, но за разлика от тях в областта на трансграничното сътрудничество липсват стимули и мерки за

противодействие на неблагоприятните последици от отрицателната демографска промяна. Привлекателните перспективи за работа, включително мерки на „сребърната икономика“, по-добро качество на услугите от общ интерес и по-добра свързаност, могат да свършат половината от работата, която ограничава миграцията, увеличава ражданията и генерира по-високи регионални доходи. Както е видно от следващия раздел, ниските равнища на доходите и неравенствата продължават да пречат на икономическото развитие в граничната област.

1.2 Бедност и неравенства в доходите

Данните на Евростат показват, че територията по програмата попада в групите региони с втория най-висок процент на риск от бедност и социално изключване. Почти една четвърт от общото население (Република България – 32,8 %, [Република Северна Македония] – 39,9 %) и поне половината от безработните (Република България – 58,7 %, [Република Северна Македония] – 41,7 %) се считат за изложени на риск от бедност през 2019 г. България държи третия най-висок процент (24 %) пенсионери в ЕС-27, изложени на риск от бедност през 2019 г., докато реципрочни данни за [Република Северна Македония] поставят страната в по-добро положение (4 %).

Що се отнася до неравенствата в доходите, последните данни (EU-SILC) поставят Република България в допълнение към всички държави членки с най-голяма разлика в доходите между най-бедните и най-богатите (8 пъти по-голяма разлика от средната стойност за ЕС от 5,2 пъти). Основният фактор, който увеличава риска от бедност, е липсата на перспективи за работа.

Един от подходите за решаване на този въпрос е да се предложат икономически стимули за по-активно включване на дългосрочно безработните, незаетите с работа, учене или обучение (NEET) (млади хора, които се намират извън системите на заетост, образование или обучение) и възрастните хора в социалния, гражданския и икономическия живот. От по-обща гледна точка обаче изкореняването на бедността представлява сложно предизвикателство. Освен глада и недохранването, проявите му включват ограничен достъп до образование и други основни услуги, социална дискриминация и изключване, както и липса на участие в процеса на вземане на решения. Различните социални групи понасят непропорционалната тежест на бедността и разпределението на доходите. Поради това всички тези аспекти изискват интегриран, многосекторен и многостранен подход за справяне с първопричините за бедността, осигуряване на основни потребности за всички и гарантиране, че бедните имат достъп до производствени ресурси, включително образование и обучение, така че да се постигне устойчив поминък и качествен живот.

1.3 Разлики в образователните резултати и резултатите в областта на заетостта

Структурата на учебните заведения в трансграничната област е относително добра, но с видими териториални различия в средните и гимназиалните учебни заведения, които са разположени предимно в административните центрове на програмния регион. Делът на завършилите начално и средно образование в цялата трансгранична област е малко над или много близък до средната национална стойност за съответната държава. Процентът на преждевременно напускащите училище намалява всяка година.

Показателят на Евростат „Преждевременно напуснали системата на образованието и обучението (% от населението на възраст 18—24 години)“ показва значителни различия между двете държави, както следва:

ЕС-28 (2013—2020 г.): 11.2 (2014 г.); 10.3 (2019 г.);

Република България 12.9 (2014 г.); 13.9 (2019 г.);

[Република Северна Македония]: 12.5 (2014 г.); 7.1 (2019 г.);

Република България не достига целевия показател „Образование и обучение 2020„(Стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението) от 10 % дял на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението, докато [Република Северна Македония] не само постига целта на стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“, но и отбелязва забележително подобрение на този ключов фактор за икономическия просперитет.

Учебните програми на системата за средно образование в двете държави са определени централно, което ги прави недостатъчно гъвкави за непрекъснатото им актуализиране с цел бързо технологично развитие, а възможностите за тяхното адаптиране са ограничени до тези на изборителните класове и извънкласните дейности. Това съображение е важно, когато трябва да се въведат териториални мерки за преодоляване на определени дефицити в образованието.

По отношение на висшето образование Република България и [Република Северна Македония] докладват идентични насоки за изпълнение, измерени с показателя на Евростат „Разпределение на завършилите висше образование по области на образованието“. Последните налични данни (2018 г.) показват, че най-големият и равен дял на завършилите висше образование в двете държави (31,8 %) са от областта на бизнес администрацията и правото, следван от 13,1 % от завършилите социални науки и 12,4 % в областта на инженерството (Република България) и 13,7 % в областта на изкуствата и хуманитарните науки и 13,3 % в областта на инженерството [Република Северна Македония]. Тези данни могат да се разглеждат както като показател за бъдещата секторна специализация, така и като отражение на настоящите нужди на пазара на труда.

И двете държави не постигат добри резултати в областта на образованието за възрастни, с малки разлики в сравнение с Република България, поставяйки страната в по-добро положение. Процентът на участие в образование и обучение (25—64 години) за 2019 г. (измерен от Евростат) поставя Република България (2 %) и [Република Северна Македония] (2,8 %) в долната част на европейската класификация (ЕС28: 11.3%). Допълнителни съществени доказателства (показател на Евростат „Разпределение на дейностите за неформално образование и обучение от страна на работодателя“) подкрепят предположението, че по отношение на повишаването на уменията се наблюдават две конфликтни тенденции и в двете държави – те са ръководени от работодателите в Република България, докато в [Република Северна Македония] в по-голяма или по-малка степен се самоопределя.

Равнище на заетост (ER) и равнище на безработица (UER), 2019 г. (НСИ и MACSTAT)

Република България 70.1 (ER); 4.2 (UER);

Благоевград: 75.2 (ER); 4.1 (UER);

Район Кюстендил: 67.6 (ER); 2.6 (UER);

[Република Северна Македония]:47.3 (ER); 17.3 (UER)

Североизточен регион: 37.0 (ER); 33.0 (UER);

Източен регион: 54.3 (ER); 7.8 (UER);

Югоизточен регион: 63.3 (ER); 6.3 (UER);

Ниският процент на заетост в [Република Северна Македония], и по-специално в Североизточния регион (региона на Северна Европа) в съчетание с висока безработица, показва структурни икономически дефицити и сериозни вътрешнорегионални различия. Поради това причините за незадоволителните резултати в областта на заетостта в региона на Северна Африка се нуждаят от целенасочен и интегриран подход, за да се справят с тях. В повечето случаи областите/регионите в

граничната област на трансграничното сътрудничество с висок процент на безработица са твърде отдалечени от водещите икономически центрове или традиционната дневна трудова миграция, или се характеризират с ниски равнища на образование и умения. Тези отрицателни фактори на местните пазари на труда говорят за постоянна изолация от текущите процеси на национално равнище.

Друго предизвикателство, свързано със заетостта, и за двете държави е необходимостта да се бори с високия процент на незаети с работа или обучение млади хора.

ЕС-28 (2013—2020 г.); 13,6%

Република България (2013—2020 г.); 17,5%

[Република Северна Македония] (2013—2020 г.): 26,7 %

Липсата на равни възможности за заетост за младите хора в областта на трансграничното сътрудничество поражда опасения, че регионалните икономически различия могат да продължат да се задълбочават, като през следващите години едно цяло поколение млади хора са изключени от пазара на труда в ТГС. Поради това са крайно необходими институционални и стопански усилия за разработване на привлекателни работни договорености за хилядолетието, особено на етапа на преход от образованието към пазара на труда.

1.4 Неравенство по отношение на достъпа до здравно обслужване

Здравните предизвикателства в граничните региони по ТГС са свързани главно със: (1) неравенства в предлагането на здравни услуги в градските и селските райони; (2) качеството на здравните услуги, (3) недостиг на медицински специалисти, (4) висок относителен дял на индивидуалните здравни разходи. Отдалечеността на някои малки общини от градските агломерации от гледна точка на предоставянето на медицинска помощ (първично, специализирано, болнично и спешно) продължава да бъде сериозно предизвикателство за трансграничното сътрудничество в областта на здравеопазването.

1.5 Несъответствия в конкурентоспособността и бизнес средата

В изданието за 2018—2019 г. на Световния индекс за конкурентоспособност (GCI) Република България заема 49-о място от 141 анализирани държави, като отбелязва напредък от 51-во място в предишното издание, докато [Република Северна Македония] е на 82-ро място в световен мащаб, но също така отбеляза напредък с две места от предишното издание. Данните от изданието от 2019 г. показват, че Република България постига по-добри резултати по отношение на макроикономическата стабилност, условията на пазара на труда, финансовата система и показателите за иновационната екосистема. В същото време цифрите за следните стълбове показват необходимост от подобрене: инфраструктура, здравеопазване, продуктов пазар и бизнес динамика. Резултатите на [Република Северна Македония] са смесени, като в същото време се наблюдава значителен напредък в някои измерения, а в други се губи известна позиция. Сред най-добрите елементи е напредъкът на [Република Северна Македония] по отношение на иновационната екосистема, здравеопазването и внедряването на ИКТ.

Бизнес средата в двете държави наподобява отчетлива двойна структура. В едната крайност съществуват няколко големи модерни, капиталоемки, основани на ресурси, зависими от вноса и ориентирани към монтажа предприятия, докато в другата крайност има малки и микропредприятия, които използват много прости и традиционни технологии и обслужват ограничен местен пазар. Следователно важен бъдещ курс на действие, който изисква широко внимание в трансграничното сътрудничество, е необходимостта местните икономически оператори да предприемат технологична трансформация, като се насърчава постепенното преминаване на производството от нискотехнологични към средно- и високотехнологични продукти, което изисква широко използване на нови технологии и решения.

Данните на Евростат за бизнес демографията показват стабилен растеж между 2014 г. и 2018 г. на активните предприятия в българската част от трансграничната област (областите Благоевград и Кюстендил), докато националната статистика на [Република Северна Македония] показва обратна тенденция – спад в общия брой на действащите предприятия. В областта на трансграничното сътрудничество преобладават активните предприятия в сектора на услугите, следвани от броя на предприятията в промишлеността и строителството. Данните за бизнес демографията показват по-интензивни икономически дейности от българската страна на границата въпреки по-добрите условия за извършване на стопанска дейност в Република Северна Македония. Страната заема 17-о място от 190 държави в класацията „Doing Business“ на Световната банка за 2020 г., а Република България е на 61-во място. Бизнес средата в ТГС, част от [Република Северна Македония], е по-благоприятна в икономическите, социалните и културните градски центрове Щип (Източен регион) и Струмица (Югоизточен регион) главно поради факта, че важните транспортни коридори предоставят лесен достъп до тези центрове и следователно до столицата, което дава възможност за лесна комуникация и сътрудничество между субектите.

1.6 Недостатъчно приемане на цифровите иновации

От създаването на индекса DESI България е класирана на последно място във всяко издание на индекса по всички свои показатели – свързаност, цифрови умения, използване на интернет услуги, интегриране на цифровите технологии и цифрови обществени услуги. В Перспективите за конкурентоспособността на ОИСР (2018 г.) резултатите на [Република Северна Македония] също са ниски (2,3 от 5) по отношение на цифровизацията.

В сравнителния анализ на европейските иновации за 2018 г. Република България и [Република Северна Македония] се оценяват като скромни новатори. И в двете държави липсва инфраструктура за иновации и сътрудничество и координация между академичните среди, частния сектор и правителството.

По отношение на предприемачеството резултатите на [Република Северна Македония] са под средните за ЕС, с изключение на предприемаческите намерения, които са с повече от 10 % по-високи от средните за ЕС. Основаната на възможности предприемаческа дейност в страната е най-ниската в сравнение с всички държави от ЕС и извън него. Същото изоставане се наблюдава и в Република България. Резултатите на страната в областта на предприемачеството са далеч под средните за ЕС, като резултатите за всички държави членки са най-ниски.

Въпреки незадоволителните резултати на Република България и на [Република Северна Македония] в актуални класации, през последното десетилетие секторът на ИКТ в двете държави постепенно се развива. Интернет връзката и използването са други важни предпоставки за прилагането на политиките и практиките за цифрова трансформация. Евростат предоставя сравнима информация (данни за 2019 г.) за дела на домакинствата с достъп до интернет – [Република Северна Македония] отчита по-висок резултат (82 %) от този на Република България (75 %). Разпространението на фиксирания широколентов достъп остава ограничено и в двете държави, което оказва отрицателно въздействие върху цифровата трансформация и конкурентоспособността. Според информационните листове за цифровото управление за 2019 г. и двете държави постигат резултати под средните за ЕС, като същевременно посочват различни степени на цифрови подобрения. [Република Северна Македония] е по-напреднала в цифровизацията на здравеопазването, докато Република България постига по-добри резултати в административното обслужване.

Делът на секторите с интензивно използване на знания в икономиката на двете държави е по-нисък от средния за ЕС, който съответства на по-ниските инвестиции в научноизследователска и развойна дейност и по-ниска производителност. Повечето работни места, създадени от нови предприятия, се

появиха в по-малко продуктивни сектори на икономиката. И в двете държави системите за научни изследвания и иновации са изправени пред редица структурни недостатъци. По-специално те включват ниски равнища на публични и частни инвестиции в научноизследователска и развойна дейност; инвестиции, разпокъсаност на публичната научна база, липса и застаряване на квалифицирани човешки ресурси, слаби връзки между науката и бизнеса, малък брой регистрирани патенти и лицензи и неефективно управление. Всички тези недостатъци са пречка пред потенциалния принос на научните изследвания и иновациите за производителността и икономическия растеж, поради което в средносрочен план те силно ще ограничат капацитета за сближаване във възходяща посока.

1.7 Недоразвита целогодишна туристическа инфраструктура

Разнообразието от природни и културни активи в областта на трансграничното сътрудничество е ключова предпоставка за определяне на целево ориентирано туристическо предлагане. Въпреки това констатациите показват липса на трансгранични конкурентни туристически продукти през цялата година и неизползван потенциал за туризъм. Освен подчертания сезонен характер на туристическото предлагане, все още няма развито взаимодействие на туристическата оферта през границата.

Територията на програмата от българската страна попада в туристическите райони на София (популярен за бизнес и културен туризъм) и Рила – Пирин (популярен за планински и религиозен туризъм). Редица подземни води, извори, повърхностни водни течения и минерални води, се намират в частта на [Република Северна Македония] от програмния район. Като цяло трансграничния регион представлява безценен потенциал за развитие на туризма и опазване на богатото биологично разнообразие от национално и общоевропейско значение. Преминаването през територията на региона на трансгранично сътрудничество е част от диагонала на Културния коридор, свързващ Югоизточна Европа с Азия. В допълнение към тези фактори следва да се спомене разнообразието от исторически периоди и съответните културни ценности. Районът на ТГС не се радва на положителни тенденции в повишаването на туристическата привлекателност на региона – броят на нощувките в района е под съответния среден за страната, с изключение на област Благоевград, в която има два популярни туристически центъра – Банско (ски и планински курорт) и Сандански („спа“ център).

Въпреки благоприятстващите фактори и предпоставки туризмът в региона „разпознава“ непреодолими слабости: недостатъчно развит туристически продукт като цяло, недостатъчно развита мрежа от дружества за услуги и оферти в туризма, недостатъчно квалифициран персонал в областта на туристическите услуги, лошо състояние и ограничен достъп до обекти на природното и културното наследство. Въздействието на Covid-19 върху туризма поражда допълнителни предизвикателства. Наред с необходимостта от развитие на местни индустрии, задвижвани от туризма, паралелните многостранни усилия и ответните политики за възстановяване на туристическите връзки с местните заинтересовани страни, други икономически сектори, природни ресурси и екосистеми следва да бъдат стратегически осмислени и практически разгледани по интегриран и устойчив начин.

1.8 Липса на базирани на екосистемите практики и услуги за справяне с природни бедствия и загуба на биологично разнообразие

Екологичните измерения на териториалното сближаване като цяло са слабо развити и трябва да бъдат поставени наравно с икономическите и социалните елементи на концепцията. Връзката между биологичното разнообразие и предоставянето на услуги свързани с екосистемите все още не е изградена в областта на трансграничното сътрудничество, въпреки големия брой природни зони, които се ползват с различни национални и международни статuti на закрила. Териториалният анализ очертава замърсяването на реките, наводненията, свлачищата и пожарите като най-големите екологични проблеми на граничния район. Има силно замърсени речни участъци, по-специално във водосборния басейн на Струма и Брегалница, Струмица и част от река Вардар, които се дължат главно

на прекия поток на отпадъчни води от промишлеността (и минните обекти) и домакинствата, минните залежи и използването на пестициди и торове в селското стопанство.

Услугите за екосистемите оказват силно въздействие върху начина, по който се третират природните бедствия. Тъй като екологичната инфраструктура в трансграничния регион като цяло се оценява като недостатъчно развита, липсата на базирани на екосистеми практики и услуги за справяне с различни екологични предизвикателства, отслабва усилията за справяне с проблемите на изменението на климата. Различни анализи, оценки и сценарии на национални и международни институции и експерти поставят Република България и [Република Северна Македония] сред страните с по-висок риск от изменение на климата. Факторите, които се очаква да повлияят неблагоприятно на човешкото здраве, околната среда, биологичното разнообразие и икономическия растеж, включват: (1) чести наводнения, (2) силни конвективни бури, причинили сериозни материални щети и довели до жертви в редица региони на Република България, (3) силни засушавания; (4) свлачища; 5) увеличаване на честотата на горските пожари поради недостатъчно залесяване, samozапалване на суха трева близо до гори, небрежно боравене с огъня, неконтролирано изгаряне на битови отпадъци; (6) относително висока сеизмична опасност.

Целостта на почти всички естествени екосистеми в района на ТГС понастоящем е застрашена, отчасти поради текущите климатични промени, но също и поради антропогенния натиск, водещ до влошаване на състоянието на местообитанията и нарастваща заплаха от горски пожари. Загубата на биологично разнообразие продължава, а популациите на няколко редки вида продължават да намаляват размера си. Прилаганите понастоящем подходи и стратегии за управление не осигуряват ефективно опазване на биологичното разнообразие. Настоящата национална мрежа от защитени зони, която попада в трансграничния регион, не гарантира екологична непрекъснатост и свързаност, тъй като все още липсва връзка между екологични коридори.

1.9 Ограничена готовност за екологичен преход

И двете национални икономики са много енергоемки. Икономиката на [Република Северна Македония] се характеризира с неефективност на остаряващата система за производство на енергия, трайна висока зависимост от въглища и неефективно потребление на енергия. Държавата е в начален етап на създаване на предпоставки за постигане на много цели, разгледани в Прегледа на ОИСР на екологичните резултати. Според изданието му от 2019 г. в енергийния сектор са приложени мерки за смекчаване, вариращи от въвеждането на енергийни одити до субсидии за мерки за енергийна ефективност в домакинствата. Поради преобладаващото използване на местни лигнитни въглища за производство на електроенергия, страната има потенциал за намаляване на емисиите на парникови газове. Депонирането на твърди отпадъци е с най-голям принос за емисиите на парникови газове в сектора на отпадъците, който е и най-високата растяща категория по отношение на емисиите, заедно с много високите емисии на ПГ, свързани с транспорта, възлизащи на 15% от общите емисии на страната. От 2008 г. насам страната е постигнала слаб напредък в развитието на инфраструктурата за управление на отпадъците. Съществуващите общински депа, които не отговарят на изискванията, не отговарят дори на основните условия за безопасно обезвреждане на отпадъците. Въпреки напредъка в създаването на регионални системи за управление на отпадъците и напредъка в подготвителната работа, нито едно от регионалните депа не е завършено.

Република България остава най-енергоемката икономика и икономиката с най-висок интензитет на емисиите на парникови газове в ЕС. През 2017 г. Република България се нуждаеше от 3,8 пъти повече енергия и произвеждаше 4,4 пъти повече въглеродни емисии на единица БВП от средното за ЕС. Страната обаче все още е на път да постигне своите цели по отношение на емисиите на парникови газове и енергията от възобновяеми източници. Тя не напредва към индикативните цели за енергийна

ефективност, а разликата между настоящите и целевите равнища на потребление на енергия става все по-голяма.

Съществуват сериозни социални предизвикателства, свързани с процеса на ефективна енергийна трансформация, като например загуба на работни места и понижаване на стандартите на качество на живот. Значителен брой работници ще бъдат засегнати неблагоприятно от затварянето на работещите на въглища електроцентрали и на въгледобивните мини, което ще доведе до сериозни нужди от преквалификация и създаване на нови работни места. Концентрацията на по-голямата част от производството на въглища само в няколко области, като например окръг Кюстендил, вероятно ще доведе до значителни социално-икономически и териториални различия. Малко вероятно е в същите райони да бъдат открити алтернативи по отношение на енергията и работните места за хората, които са пряко заети във въгледобивната промишленост. Това ще изисква значителни инвестиции в преквалификацията на работната сила, както и подкрепа за секторната и географската мобилност за намаляване на нетната загуба на работни места. Значително въздействие ще има и върху непреките работни места (напр. доставчици, заведения за обществено хранене, доставчици на услуги) и семействата на засегнатите работници.

Въпреки че в България са предприети политически действия за насърчаване на екологичния преход, страната продължава да изостава от ЕС по отношение на всички компоненти на кръговата икономика. Машабът на производителността на ресурсите в [Република Северна Македония] също е далеч под средния за ЕС-28. И в двете държави липсва стратегия за кръгова икономика. [Република Северна Македония] дори не събира данни за рециклирането и кръговото използване на материали и показва, че тези практики не са достатъчно развити. Поради това има спешен призив към двете страни да се справят с предизвикателството да насърчат и подкрепят по-активно принципите на кръговата икономика и свързаните с тях производствени практики.

1.10 Ограничена трансгранична свързаност и вътрешнорегионална мобилност

В доклада на Комисията за България за 2020 г. се подчертава необходимостта страната да изгради надеждна, устойчива и издръжлива инфраструктура, включително регионална и трансгранична инфраструктура. В доклада свързаността със съседните държави се изтъква като основно предизвикателство. Прилагането на политиката за трансевропейската транспортна мрежа по отношение на изграждането на пътна и железопътна инфраструктура и изграждането на връзките със Западните Балкани ще позволи на България да се възползва от това, че е транзитна страна по бъдещия коридор за железопътен товарен превоз на Алпи-Западни Балкани. Приоритетът все още е да се развият коридорите „Ориент/Източно Средиземноморие“, както и връзките с държавите от Западните Балкани. Поради това проектите, насочени към разширяване на достъпа до основната мрежа TEN-T, следва да бъдат разглеждани с висок приоритет.

Липсата на железопътна, високоскоростна пътна и/или пътна връзка между двете държави, нарастващият трансграничен трафик, перспективите за разширяване на достъпа до основната мрежа TEN-T водят до недостатъчни възможности за преминаване на границите и затрудняват товарния и пътническия транспорт. По границата има само 3 действащи гранични контролно-пропускателни пункта, обслужващи население от около 1 милион души. Всички тези липсващи връзки и неизползваният потенциал за мобилност в обхвата на свързаността наблегнаха на необходимостта от импровизиране на границите и достъпа до TEN-T, като се вземат предвид и перспективите за ускорено разширяване на ЕС.

Що се отнася до вътрешнорегионалната мобилност, пътищата в планинските райони се оказват в лошо състояние и затрудняват междусистемните връзки, като по този начин намаляват мобилността. Трудният достъп до транспорт в по-слабо развитите периферни региони води до липса на ефективна икономическа активност, високи равнища на безработица, обезлюдяване на населените места и

недостатъчно предоставяне на обществени услуги. Това „свива“ комуникациите на територията до по-малък периметър и ограничава възможностите за развитие. Поради това връзките и услугите между градските и отдалечените/селските райони трябва да бъдат укрепени, за да се изгради справедлива, приобщаваща и пълна, съгласувана територия на покритите облигации.

Един от европейските велосипедни маршрути, а именно „Пътят на Желязната завеса EuroVelo 13“, преминава през региона на трансграничното сътрудничество. Маршрутите EuroVelo имат туристическа цел, така че не свързват големи градове, а улесняват туристическата мобилност, което оказва въздействие върху общия икономически растеж на граничния регион. Нито един от сегментите на коридора EuroVelo, преминаващ през [Република Северна Македония] и Република България, обаче не е разработен или поне маркиран.

Общите предизвикателства накратко

— Може да се очертае следният модел на териториално отклонение в рамките на трансграничното сътрудничество: тенденция за по-високи резултати по измерението „ефективност“ (БВП, БДС, износ), но по-ниски резултати по отношение на основното измерение (инфраструктура, здравеопазване и образование), измерението на иновациите (цифрова готовност, динамика на бизнеса и иновации), екологичното измерение и свързаността.

Ако настоящите демографски и образователни тенденции се запазят, ще има нарастващо несъответствие, с по-малко нискоквалифицирани работни места, които се предлагат на нарастващ брой нискоквалифицирани работници и по-малко квалифицирани кандидати, които да отговорят на нарастващото търсене на висококвалифицирана работна ръка;

— Съдържанието на избираемите часове, извънкласните дейности и нуждите от образование за възрастни трябва да бъде убедително свързано с нуждите на пазара на труда, за да се отговори на предизвикателството за свиването на работната сила и нарастващото несъответствие на пазара на труда;

— Социалната и икономическата разлика между социално-икономически облагодетелстваните лица и лицата в неравностойно положение (вкл. по отношение на разпределението на доходите) се увеличава в Република България, докато в Република Северна Македония се наблюдава противоположна тенденция, но разликата в доходите и относително високият риск от бедност и социално приобщаване продължават да бъдат предизвикателство, което трябва да бъде преодоляно и в двете държави;

— Необходими са повече икономически стимули за справяне с безработицата, особено младежката;

— Уязвимите групи хора и групите в неравностойно положение продължават да имат ограничен достъп до услуги от общ интерес, поради което интегрираните мерки за подобряване на качеството на услугите и за активно икономическо приобщаване на уязвимите лица следва да бъдат определени приоритетно и с оглед на ИКТ, като се даде възможност за повече цифрови решения;

— Приемането на ИКТ остава една от променливите, по които и двете държави се справят относително добре, но в по-малко цифровизирана среда, която дава възможност за разработване на по-цифровизирани решения в различни области на политиката.

— Основните предизвикателства пред трансграничното сътрудничество са свързани с повишаването на квалификацията на работната сила, насърчаването на инвестициите на МСП в иновации, насърчаването на растежа в предприемачеството и публичните и частните инвестиции в научноизследователска и развойна дейност и укрепването на връзките между науката и бизнеса в подкрепа на трансфера на знания и технологии;

— Липсата на трансгранични конкурентни целогодишни туристически продукти възпрепятства развитието на туристическата индустрия, следва да се обърне допълнително внимание на туристическия маркетинг и насърчаване;

— Липса на основани на екосистемите практики и услуги за ограничаване на загубата на биологично разнообразие и предотвратяване на природни бедствия;

— Високо потребление на енергия и емисии на парникови газове, ниски инвестиции в чиста енергия, недостатъчно развити модели на кръгова икономика, които забавят темпа на ТГС, за да допринесат за неутрална по отношение на климата конкурентоспособност и преход без въглеродни емисии;

— Недостатъчно развитата основна транспортна и обслужваща инфраструктура води до ограничена регионална свързаност, което може допълнително да задълбочи пречките пред трансграничната мобилност;

2. ДВИЖЕЩИ СИЛИ

2.1 Благоприятен макроикономически контекст и резултати за МСП

И двете държави се характеризират с макроикономическа стабилност и потенциал за растеж. Що се отнася до Република България, последната се колебае около 3 % от 2016 г. насам, с обща факторна производителност, основният фактор за нейното разширяване, наред с нарастващия експортен пазарен дял, увеличаването на разходите за труд за единица продукция и продължаващата интеграция в световните вериги за създаване на стойност, укрепиха конкурентната позиция на Република България. Благодарение на силния износ и повишеното вътрешно търсене БВП на [Република Северна Македония] нарасна с 2,7 % през 2018 г. Инвестициите обаче продължиха да намаляват.

На равнище ТГС някои несъответствия в регионалните дялове на БВП за 2018 г. оформят настоящите икономически перспективи в региона главно поради ограничения пазарен размер на [Република Северна Македония]: — Благоевградска област (2,7 %), област Кюстендил (1,0 %), Югоизточен регион (9,37 %), Източен регион (8,25 %), Североизточен регион (4,91 %).

В номинално изражение и петте региона показват увеличение на БВП с темп, близък до средния за страната.

Брутна добавена стойност (БДС) е друг важен показател за икономическите резултати в областта на трансграничното сътрудничество. В [Република Северна Македония] добавената стойност за МСП нарасна с 28,0 % през 2012—2017 г., а заетостта на МСП нарасна с 12,3 % през същия период. В Република България МСП генерират две трети от общата добавена стойност и три четвърти от общата заетост в страната, което далеч надвишава съответните средни стойности за ЕС от 56,4 % и 66,6 %. През периода 2014—2018 г. МСП в „нефинансовата икономика“ са генерирали значително увеличение от 50,7 % на добавената стойност за МСП. От друга страна, заетостта на МСП е нараснала само умерено – с 8,6 %. Търговията на едро и дребно формира специализацията на сектора и в [Република Северна Македония], като на нея се падат 40,7 % от МСП, 30,3 % от общата заетост на МСП и почти една трета (31,6 %) от общата добавена стойност на МСП. Един от най-бързо разрастващите се сектори на МСП в страната през периода 2012—2017 г. е информацията и комуникацията. МСП в този сектор генерираха забележителен растеж на добавената стойност от 64,4 % и дори по-висок растеж на заетостта от 65,9 %. Въпреки че икономиката на Република България е силно ориентирана към услугите, неотдавнашният стабилен растеж на добавената стойност за МСП отчасти се дължи на производството. Добавената стойност за МСП в този сектор нарасна с 41,1 % през периода 2014—2018 г., докато заетостта в МСП нарасна с 4,9 %.

На равнище ТГС най-голям дял от произведената икономическа продукция е отчетен в Благоевградска област в сектора на услугите, следван от Източен и югоизточен регион на [Република Северна Македония] със специализация в областта на селското стопанство. Промислеността е секторът с най-нисък кумулативен дял на БДС. Тя обаче заема второ място в икономиката на Република България и трето място в икономиката на [Република Северна Македония] в района на ТГС и е представена главно от минното дело, което е водещ сектор в миналото и все още запазва най-важната си част в регионалното промишлено производство. Като цяло тази регионална специализация по ТГС наподобява слабо икономическо развитие и неконкурентоспособни икономически резултати с ограничени възможности за местните дружества да се присъединят към световните вериги за създаване на стойност. Въпреки това се наблюдава една положителна тенденция: големият дял на услугите продължи да нараства за сметка на свиващите се сектори на промишлеността и селското стопанство.

Според оценката на Комисията на програмата за икономически реформи на [Република Северна Македония] (2019—2021 г.) националната икономика се е възстановила през 2018 г. благодарение на силния износ. Република България е сред най-големите търговски партньори и това е ключова предпоставка за изграждането на регионални вериги за създаване на стойност. По данни на Агенция „Митници“ товарният трафик и движението на хора между две държави се увеличават средно с 10 % годишно. За да се подчертае допълнително тази положителна тенденция, тук дойде резултатите от изпълнението на двете държави в областта на интернализацията, които са в съответствие със средната стойност за ЕС (информационни фишове на SBA за 2019 г. за Република България и [Република Северна Македония]).

Благоприятното географско местоположение и близостта на столиците на двете държави могат да окажат положително въздействие върху развитието на потенциала на региона.

2.2 Богато биоразнообразие със силно въздействие върху икономическия растеж

Районът на програмата се ползва от много богато и разнообразно природно наследство. Република България се нарежда на трето място в Националната екологична мрежа (НИМ) на ЕС, като е обхванала 34,4 % от нейната национална територия в рамките на мрежата „Натура 2000“. Българската част от територията на ТГС обхваща природни паркове и резервати, които се ползват с различни форми на защита. Редица естествени местообитания, разположени на границата на [Република Северна Македония], са официално номинирани за кандидати за обекти на мрежата „Емералд“. Националната мрежа Емералд в [Република Северна Македония] включва 16 обекта, които представляват около 80 % от цялата мрежа. Важни екологични коридори с геоморфологично, орнитологично и ботанически значение минават през граничната страна на [Република Северна Македония]. От септември 2021 г. на Осоговските планини е предоставен защитен статут, който обхваща площ от 48 829,26 хектара. Малко повече области са на път да станат защитени от мрежата „Емералд“ – това са Долна Брегалница и Малешевска планина, като последните обхващат 11 460,89 хектара защитени зони. Програмният район принадлежи и на Балканския зелен пояс, който е най-южната част на европейския зелен пояс. Освен естественото разнообразие на региона има и гори, които обхващат около 46,5 % от общата гранична територия и осигуряват суровини за дървообработващата промишленост, както и възможности за развлекателни и ловни дейности.

В Прегледа на ОИСП на резултатите в областта на околната среда за 2019 г. се подчертава, че [Република Северна Македония] успешно е запазила изобилието от диви местни видове от фауна, гъби и флора, включително множество видове, категоризирани от Международния съюз за опазване на природата (IUCN) като световно застрашени от изчезване и видове, включени в Европейския червен списък, както и много ендемични видове.

Въпреки различната екологична защита, от която се ползва районът на ТГС, в региона има области със загуба, разпокъсаност и изменение на местообитанията, намалени или разрушени екосистеми. Основни причини за това са: слаби системи за контрол, ниско ниво на образование, липса на информация, голяма уязвимост към природни и причинени от човека опасности, липса на интегрирано планиране и основани на екосистемите практики и услуги и др. Според Комисията и стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 г. развитието на екологосъобразна инфраструктура (ЕИ) е най-добрият пример за основани на екосистемите практики, които допринасят за устойчивите общности и водят до множество ползи за дадена територия. Тези допълнителни ползи включват подобряване на човешкото здраве и благосъстояние, подобрени екологични услуги и икономически растеж. ЕИ има за цел укрепване и възстановяване на увредените екосистеми чрез укрепване на интегрираното управление на земята. Както се подчертава в стратегията на ЕС за екологосъобразна инфраструктура, инвестициите в ЕИ имат значителен потенциал за укрепване на регионалното и градското развитие, включително чрез запазване или създаване на работни места. Богатото биологично разнообразие на региона е основа за развитието и диверсификацията на различните форми на туризъм.

3. СЪВМЕСТНИ НУЖДИ ОТ ИНВЕСТИЦИИ

Установените съвместни нужди от инвестиции отразяват очертаните териториални различия, предизвикателства и предимства, както и целите на Териториалната програма до 2030 г., която има за цел да засили солидарността при насърчаването на сближаването и намаляването на неравенствата между по-добрите места и тези с по-малко проспериращи перспективи или изоставащи.

Инвестиции за многоизмерни интегрирани териториални мерки, насочени към преодоляване на разликата в доходите, относително високия риск от бедност, социалното приобщаване чрез услуги в общността и интегрирана заетост, подобряване на достъпа и качеството на общите услуги за хората и предприятията;

Инвестиции за разработване и прилагане на привлекателни перспективи за заетост и всеобхватни цифрови програми за повишаване на квалификацията, включително мерки на „сребърната икономика“;

Инвестиции за подобряване на качеството, съответствието на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението;

Инвестиции за технологична модернизация, възприемане на модели на кръговост, обособяване, интернализация, предприемачество, достъп и създаване на регионални вериги за създаване на стойност, улесняване на трансграничните мрежи от предприятия и др.

—Инвестиции за въвеждане и разпространение на подхода „технология с определена цел“, който би стимулирал научноизследователската и развойна дейност, за да се намерят решения, които отговарят на неотложността на екологичните и социалните предизвикателства на трансграничното сътрудничество;

Инвестиции за разработване на основани на екосистемите подходи и решения за екологизиране при разглеждането на въпроси, свързани с околната среда, както и за съвместни техники за съхранение и съхранение;

Инвестиции за интегрирано развитие на устойчиви туристически практики;

Инвестиции за подобряване на трансграничната свързаност и мобилност.

4. ДОПЪЛВАЩИ И ПОЛЕЗНИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ С ДРУГИ ПРОГРАМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ

Програмата ИПП III между Република България и [Република Северна Македония] допълва други програми и инструменти за финансиране. Синергията и кумулативният ефект от това допълване могат да бъдат очертани по приоритетите на програмата „Трансгранично сътрудничество – ИПП III“, както следва:

ПРИОРИТЕТ 1 ПО-ЗЕЛЕН ГРАНИЧЕН РЕГИОН (екологосъобразна инфраструктура)

Тези теми са обхванати в Програмата за околната среда и националната приоритетна рамка за действие за „Натура 2000“ за програмния период 2021—2027 г. За да се осигури трайно въздействие върху екологичната инфраструктура, настоящата програма си взаимодейства с Програмата за околната среда за периода 2021—2027 г. за насърчаване на укрепването на биологичното разнообразие, „зелената“ инфраструктура в градските райони и намаляването на замърсяването. Националната приоритетна рамка за действие за „Натура 2000“ е насочена към осигуряване на ефективно управление на националната екологична мрежа и защита на природните местообитания и видове от европейско и национално значение за спиране на загубата на биологично разнообразие чрез подобряване на опазването на природата, биологичното разнообразие и зелена инфраструктура. Новата транснационална програма EURO-MED за периода 2021—2027 г., към която наскоро се присъедини [Република Северна Македония] и Република България, предвижда прилагането на концепция за екологосъобразна инфраструктура, която може постепенно да подобри наличието на екосистемни услуги и да подкрепи визията за опазване на биологичното разнообразие като икономическа стойност за регионите. Същата цел преследва и програмата ADRION, в която участва и [Република Северна Македония]. По този начин индивидуалното участие на Република България и на [Република Северна Македония] в различни широкообхватни програми, финансирани от ЕС, създава важни полезни взаимодействия с програмата „Трансгранично сътрудничество – ИПП III“. Повечето взаимодействия между различните програми се осъществяват в областта на околната среда, където съвместните усилия за подобряване на екологичния аспект на социално-икономическото развитие и за поддържане на здравословна и защитена околна среда съвпадат и по този начин оказват по-голямо въздействие, ефективност и положителен отпечатък върху околната среда.

ПРИОРИТЕТ 2 ПО-СВЪРЗАН ГРАНИЧЕН РЕГИОН (връзки за комуникация, разширен достъп до основната TEN-T)

Проектът „Създаване на нов граничен контролно-пропускателен пункт (ГКПП) Клепало“ между Република България и [Република Северна Македония] по настоящата програма допълва интервенциите по Програмата за сигурност на транспорта за периода 2021—2027 г. за развитие на отношенията със съседните държави. Изграждане на железопътна връзка между Република България и [Република Северна Македония], модернизиране на участъка София-Перник-Радомир и завършване на модернизацията на участъка Елин Пелин – Костенец. Предвиденото разширяване на достъпа до основната мрежа TEN-T чрез осигуряване на пряка пътна връзка с автомагистрала „Струма в България като част от основния коридор „Ориент/Източно Средиземноморие“ ще укрепи регионалната свързаност и трансграничната мобилност.

ПРИОРИТЕТ 3 ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСГРАНИЧНИЯ РЕГИОН (Интегрирано териториално развитие на регионите)

Интервенция в Програмата за регионално развитие 2021—2027 г. по приоритет 1: Интегрирано градско развитие и Приоритет 2: Интегрирано териториално развитие на регионите за прилагане на инфраструктурни мерки, насочени към подобряване и развитие на културата, туризма, устойчивата градска мобилност, цифровата и безопасна транспортна свързаност, мерки за подобряване на качеството на околната среда, като например екологосъобразна инфраструктура, мерки за насърчаване на инвестициите в икономическа дейност в техническа инфраструктура за развитие на промишлени

зони или друга инфраструктура за развитие на икономически дейности и подкрепа за иновациите и развитието на МСП. В ТГС по INTERREG-ИПП Гърция – [Република Северна Македония] 2021—2027 г. (Югоизточния регион за планиране на [Република Северна Македония]) се предвиждат мерки, насочени към подпомагане на предприемачеството и стартиращите предприятия, ориентирани към трансгранични продукти и услуги, туризъм, трансфер на знания и ИКТ.

Инструментът ИПП III за [Република Северна Македония] предоставя важна помощ, допълваща широката подкрепа, финансирана от ЕС в региона. В контекста на програмата „Трансгранично сътрудничество – ИПП III, програмата „ЕС за Преспа“ се разглежда като инструмент за засилване на съвместния ангажимент на двете държави за ускоряване на изпълнението на Зелената програма на тяхна територия. Въпреки факта, че географският обхват на програмата „ЕС за Преспа“ не се припокрива с програмния район на ТГС, добавената стойност на инициативата „Преспа“ допълва текущата работа в целия съседен регион и създадените полезни взаимодействия са от полза за целия регион. Областта на политиката, в която двете програми допълват в най-голяма степен, е Зелената програма, в която различните стълбове на биологичното разнообразие заемат централно място. Подходящ инструмент за изграждане на полезни взаимодействия между двете програми може да бъде изпълнението на паралелни или последователни действия на различни, но съседни територии, с цел да се подобри екологичната пропускливост и да се разширят екологичните коридори от изток на запад, както и да се подкрепи разработването на устойчиви туристически продукти.

В допълнение към стремежа към взаимно допълване между програмите, финансирани от ЕС, беше търсена и съгласуваност на равнището на политиката на ЕС, по-специално между областите на политиката по външните граници и разширяването в контекста на Берлинския процес. Програмата има потенциално силно въздействие върху напредъка в изпълнението на 5 от 6-те водещи инициативи на стратегията ЕС – Западни Балкани. Развитието на бизнеса като цяло се счита за най-благоприятната област за кумулативната политика на ЕС и интервенциите за финансиране в Западните Балкани (т.нар. WB6) и в областта на трансграничното сътрудничество. Като предоставя подкрепа на граничните предприятия за интернационализиране и присъединяване към международни вериги за създаване на стойност, програмата допълва усилията на 6-ия Инвестиционен форум на Западните Балкани (WB6 CIF) за улесняване на контактите между предприятията и популяризиране на Западните Балкани като една инвестиционна дестинация. Поради това програмата разширява възможностите за свързване в мрежа на бизнес общностите между областта на трансграничното сътрудничество и региона на Западните Балкани и по този начин създава перспективи за нововъзникващите вериги за създаване на стойност на Балканите (обяснено също и в Насоки за границите). Програмата играе решаваща роля в програмата за свързаност на WB6 и отчасти във връзка с водещата инициатива „Сигурност и миграция“, като полага основите за по-лесно и по-бързо движение на гражданите, предприятията и столиците между Западните Балкани и ЕС чрез изграждането на нов граничен контролно-пропускателен пункт (ГКПП Клепало) на границата на Република България и [Република Северна Македония]. По приоритет 3 „Интегрирано развитие на трансграничния регион,“ програмата ще се стреми да разшири сухопътната свързаност, като подкрепя развитието на алтернативна мобилност, включително мрежа от велосипедни алеи, „черни“ горски и селски пътища, хеликоптерни площадки и др. Програмата засяга приоритетите на екологичната програма на WB6 във връзка с опазването и възстановяването на екосистемите. Приносът на програмата по тази цел е под формата на малки проекти в подкрепа на развитието на зелена инфраструктура с цел увеличаване на екологичната пропускливост и предотвратяване на загубата на биологично разнообразие. Стратегическите основи (Програмата в областта на цифровите технологии за Западните Балкани) и концентрацията на програмата изграждат силни полезни взаимодействия (в областта на цифровата икономика и общество) и поемат еднакви пътища, за да могат гражданите на региона на РПБ и на трансграничния регион да се възползват в пълна степен от предимствата на ускорената и неизбежна цифрова трансформация. И накрая, но не на последно място, въпреки продължаващите политически спорове между Република

България и [Република Северна Македония], програмата изпраща положително послание до всички заинтересовани страни, че при поддържането на добросъседски отношения на териториално равнище двустранните спорове вече не са пречки пред растежа и просперитета.

По отношение на прилагането на междупрограмен координационен подход за преодоляване на географските и тематичните предизвикателства и за улесняване на полезните взаимодействия между програмите управляващите органи ще поемат два курса: 1) Поканване на представители на управителните органи на всички съответни (тези, чийто географски обхват съвпада с областта на трансграничното сътрудничество) програми за финансиране на ЕС към Съвместния комитет за наблюдение/Съвместната работна група за програмиране на програмата; и 2) Създаване на междупрограмни тематични работни групи и обмен на служители/експерти на етапа на разработване на насоките за кандидатите.

5. ИЗВОДИ ОТ МИНАЛ ОПИТ

Въпреки тематичната концентрация, наложена от регламентите на ЕС през периода 2014—2020 г., областите на интервенция, определени в рамките на програмата INTERREG-ИПП за трансгранично сътрудничество за периода 2014—2020 г., все още остават доста разнообразни и без никаква взаимозависимост. За разлика от ограничените (дори намалени през периода 2014—2020 г.) финансови ресурси, интересът към програмата остава висок и през двата програмни периода. През периода 2007—2013 г. в рамките на 3-те открити покани за представяне на предложения са подадени 320 проекта и са подписани 100 договора, докато през периода 2014—2020 г. по 2 открити покани са подадени 379 проекта и са подписани 73 проекта. Това показва, че повече от 75 % от предложенията за проекти не са били финансирани и че частичните секторни инвестиции въз основа на открити покани за представяне на предложения са довели, от една страна, до сериозна конкуренция и високи очаквания на потенциалните бенефициенти, а от друга страна до разпокъсани и непоследователни интервенции, някои от които не са били пряко свързани с действителните нужди и потенциал на трансграничния регион. Въпреки демонстрирания голям интерес, ниската компетентност на някои бенефициенти по отношение на изпълнението на определени мерки и ниското равнище на партньорство между публичния и неправителствения сектор допринесоха за недостатъчната капитализация на резултатите от проектите. Освен това се наблюдава изчерпване при генерирането на идеи за проекти – например увеличен брой проекти, с вече финансирани подобни идеи/цели и във всички покани повечето кандидати са една и съща организация/институции.

Оценката на въздействието на програмата за периода 2007—2013 г., както и междинната оценка на програмата за периода 2014—2020 г. показва, че в съответствие с многообразието на областите на интервенция са постигнати голям брой и различни резултати. От финансова гледна точка се наблюдава драстично несъответствие между наличните, поисканите и договорените средства – средно общият бюджет на всички заявления надвишава с 345 % наличното финансиране, докато само 20 % от общия размер на поисканото финансиране са договорени. Често подобна финансова непропорционалност е предпоставка за слаби ефекти от програмата по отношение на ефективността и устойчивостта. Ето защо за програмата е трудно да извлече ползи за общностите, да засили въздействието си върху региона и по-специално неговата добавена стойност, постигната чрез сътрудничество. В това отношение, за да се постигне видимо въздействие, беше препоръчан нов, ориентиран в по-голяма степен към резултатите подход при изпълнението на бъдещите програми. Очаква се по-добра насоченост на програмата да засили връзките между потребностите и ресурсите (чрез концентриране на повече средства към най-гърсените области на интервенция), като по този начин ще се постигнат пропорционални и устойчиви въздействия върху територията.

6. МАКРОРЕГИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ (MPC)

Териториалните предизвикателства, към които е насочена програмата за трансгранично сътрудничество (напр. заплахи за околната среда, неравномерно социално-икономическо развитие, некоординирани системи за образование, научни изследвания и иновации), също са признати като такива в стратегията за региона на река Дунав (EUSDR) (Република България) и в стратегията за региона на Адриатическо и Йонийско море (EUAIRS) ([Република Северна Македония]). Това открива възможности за съгласуване на съответните приоритети на програмата за трансгранично сътрудничество с двете МРС и за включването им в стратегическата рамка на референтната програма. Програмният район обаче не е в близост нито до басейна на река Дунав, нито до басейна на Адриатическо и Йонийско море. Това обстоятелство позволява включването на МРС главно от гледна точка на непреките полезни взаимодействия и принос. По-специално, полезните взаимодействия и координацията на действията между програмата за трансгранично сътрудничество и двете МРС могат потенциално да бъдат предвидени в областта на институционалния капацитет и обмена на практики/знания/решения в следните приоритети на МРС:

Приоритетна област 3 „Насърчаване на културата и туризма, контакти между хората“ (EUSDR) и стълб 4 „Устойчив туризъм“ (EUAIRS)

Значителен обхват на действията по програмата за трансгранично сътрудничество, които ще бъдат подкрепяни по приоритет „Интегрирано развитие на граничния регион“, ще бъде съсредоточен върху туризма. Очаква се инвестициите да подобрят инфраструктурата и услугите, свързани с туризма, търговската марка и маркетинга, както и да засилят междуинституционалната координация и разработването на политики, като същевременно насърчават опазването и повторното свързване с природните екосистеми с цел постигане на устойчива трансгранична туристическа общност. Отношенията между хората са в основата на тази общност.

Приоритетни области 5 „Рискове за околната среда“, 6 „Биологично разнообразие, ландшафти, качество на въздуха и почвите“ и 10 „Институционален капацитет и сътрудничество“ (EUSDR) и стълб 3 „Качество на околната среда“ (EUAIRS)

По приоритет 1 „По-зелен граничен регион“ програмата за трансгранично сътрудничество ще се стреми да подобри екологосъобразната инфраструктура като средство за защита и разширяване на екологичната свързаност, както и за предотвратяване на загубата на биологично разнообразие и срива на екосистемите. Публичните органи все по-често се признават като основни доставчици на екосистемни услуги при изграждането и възстановяването на зелени площи, поради което предлагането на практики за укрепване на институционалния капацитет за адаптиране към изменението на климата заедно с разпространението на „зелени“ решения биха допринесли за постигането на целите на EUSDR и EUAIRS.

1.3. Обосновка за избраните цели на политиката и специфичните цели на Interreg, съответните приоритети, специфични цели и форми на подпомагане, разглеждане, когато е целесъобразно, на липсващите връзки в трансграничната инфраструктура

За справка: член 17, параграф 3, буква в)

Таблица 1

Избрана цел на политиката или избрана	Избрана специфична цел	Приоритет	Обосновка на избора
---------------------------------------	------------------------	-----------	---------------------

специфична цел на Interreg			
<p>ЦП2 По-зелен, нисковъглероден преход към икономика с нулеви нетни въглеродни емисии и устойчива Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, превенция на риска и управление и устойчива градска мобилност</p>	<p>Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване</p>	<p>По-зелен граничен район</p>	<p>Районът на програмата се характеризира с голямо биологично разнообразие. Въпреки това, поради много разнообразните си геоложки, топографски и хидроложки условия, районът е уязвим от вредни за биоразнообразието практики. Според стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г. загубата на биологично разнообразие и сригването на екосистемите са една от най-големите заплахи, пред които е изправено човечеството през следващото десетилетие. Това превръща опазването на природата и възстановяването на здрави екосистеми в европейски приоритет. От основно значение за този приоритет е създаването на зелена инфраструктура (ЗИ), чиито широки последици оказват положително въздействие върху здравето и благосъстоянието на човека, подкрепят зелената икономика, създават възможности за работа и подобряват биологичното разнообразие. Докато стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г. призовава националните органи за по-нататъшно укрепване и разширяване на практиките за опазване на природните обекти, регионалните и местните органи все повече се признават като основни доставчици на екосистемни услуги при изграждането и възстановяването на зелени площи. В междинния доклад на ESPON от 2019 г., озаглавен „Състояние на европейската територия“, се подчертава, че районът на трансгранично сътрудничество се ползва с високо потенциално покритие на мрежата с ЗИ. Тази оценка включва политики и практики, насърчаващи устойчивото земеползване и повишеното биологично разнообразие. Тъй като покритието на зелените площи в градски мащаб като цяло намалява, политиките за преодоляване на този недостиг следва да се съсредоточат върху въвеждане в екологичен режим на градските и крайградските райони, подобряването на свързаността на градските пространства и преобразуването на</p>

			<p>земеползването, доминирано от незалесени открити пространства (напр. бивши промишлени платформи, паркинги, изоставени промишлени терени) в зелени площи с подобрени екологични качества. Те са само част от мерките, които програмата ще се стреми да подкрепи с цел подобряване на биологичното разнообразие чрез създаване на екологични коридори за предотвратяване на генетичната изолация, за разрешаване на миграцията на видовете и за поддържане и подобряване на здравите екосистеми. В този контекст стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г. насърчава инвестициите в екологосъобразна инфраструктура да се осъществяват чрез трансгранично сътрудничество между държавите членки, включително чрез европейското териториално сътрудничество. В стратегията на ЕС за насърчаване на ЕИ се подчертава и регионалното/сближаващото измерение на популяризирането на ЕИ. Освен това сътрудничеството на сертифициращите органи в областта на ЗИ е в съответствие и с препоръката в документа за насоки за границите да се постави силен акцент върху устойчивите и екологосъобразни мерки.</p>
<p><i>ЦПЗ</i> По-добре свързана Европа чрез подобряване на мобилността</p>	<p>Развитие на стабилна, устойчива на изменението на климата, интелигентна, сигурна и интермодална мобилност на национално, регионално и местно равнище, включително по-добър достъп до ТЕН-Т и трансгранична мобилност</p>	<p>По-свързан граничен регион</p>	<p>В трансграничния регион понастоящем функционират 3 ГКПП, обслужващи население от близо 1 млн. души чрез осигуряване на пряк достъп до магистрала Струма в България, която е част от основния коридор на ТЕН-Т „Ориент/Източно Средиземноморие“. Засиленият процес на разширяване на ЕС призова Република България и [Република Северна Македония] да се справят с предизвикателството за улесняване на ежегодното увеличаващия се трафик на товари и движение на хора между двете страни, или чрез увеличаване на капацитета за обслужване на настоящи ГКПП или чрез откриване на нов ГКПП между двете страни, чиято необходимост от това е призната още през 1999 г., когато Република България и [Република Северна Македония] подписаха Двустранно споразумение за създаване на нов</p>

			<p>ГКПП при село Клепало, свързващо общините Струмяни (Република България) и Берово ([Република Северна Македония]). Последните предложения на Комисията предвиждат по-нататъшно интегриране на държавите от Западните Балкани в политиките, програмите и пазарите на ЕС, а ако продължават да съществуват пречки пред мобилността по границите, ускоряването на процеса на разширяване на ЕС може да бъде застрашено от липсата на основни фактори за свързаност. За да се разгърне по най-добрия начин потенциалът на взаимосвързаните производствени мрежи и вериги за създаване на стойност между държавите от Западните и Източните Балкани, от ключово значение ще бъде осигуряването на основа за свързаност. Улесненият и разширен достъп до границите и TEN-T между двете държави има политическо значение и многосекторно въздействие върху различни направления на политиката на ЕС, като подчертава и ролята на Interreg за свързване на Западна и Източна Европа. В допълнение към това, улесненият и разширен достъп до границите и TEN-T ще създаде добавена стойност в по-широка икономическа перспектива, като разпространява страничните ефекти и улеснява взаимовръзките в транспортния и туристическия сектор. Очакваните инвестиции за подобряване на достъпа до границите и TEN-T ще доведат до значителни икономии на време, като скъсяват и времето за достъп до най-популярния ски курорт Банско в България (от първите десет във всички тематични класации). ЦПЗ е избрана като водеща политика поради голямото въздействие на подобрения достъп до границите и TEN-T върху регионалната свързаност и трансграничната мобилност.</p>
<p>ЦП 5 Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано</p>	<p>Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното</p>	<p>Интегрирано развитие на граничния регион</p>	<p>Очакваното нарастване на регионалните различия и периферията, разделението между градските и селските райони и необходимостта от насърчаване на изпълнението на целта за устойчиво развитие „никой да не</p>

<p>развитие на всички видове територии и на местно равнище инициативи</p>	<p>наследство и сигурността в райони, различни от градските</p>		<p>бъде изоставен“ изискват интегрирани политики на местно равнище, за разлика от секторния подход, който все още преобладава в практиките за местно развитие в областта на трансграничното сътрудничество. Това подчертава значението на съобразените с местните условия подходи, а не на териториално недалновидните политики с малка връзка с териториалната реалност. Необходимостта от борба с неравномерно разпръснатите икономически последици от изолирани и спорадични интервенции доведе до концепцията за приобщаващо и интегрирано териториално развитие, което е в състояние да стимулира приобщаването, устойчивостта и конкурентоспособността чрез обединяване на ключови участници от всяка секторна верига за създаване на стойност в съвместни действия. Разликите в достъпа до услуги от общ интерес водят до риск доставчиците на услуги, предприятията и социалните дейности да се преместят в зони с по-добър достъп. Това се отнася по-специално за отдалечените райони, които нямат достъп до обществени услуги и икономически и социални възможности. Границата се явява бариера, а стопанската дейност остава предимно местна и градска, като липсва трансгранично измерение и въздействие. Липсващите връзки в трансграничното предоставяне на бизнес услуги и такива от общ интерес са основен фактор за отрицателната демографска динамика и за инертната икономика, която се проявява в района. Подборът на конкретната цел е направен с оглед на справянето с тези предизвикателства, като се отчита и спазването на основните приоритети на Териториалната програма до 2030 г. По този начин програмата ще допринесе за приоритета „Справедлива Европа“ на Териториалната програма до 2030 г. чрез прилагане на ориентиран към местните условия подход, за разлика от подхода „на парче“. Това предполага участието на всички участници, които играят активна роля в граничната икономика, като по този</p>
---	---	--	---

			<p><i>начин се дава възможност за многосекторни, отговорни и многостепенни управленски партньорства, които ще бъдат създадени в подкрепа на просперитета на граничния регион. Избраната конкретна цел осигурява стратегическа рамка за обединяване на предприятията, гражданите и органите в колективни действия, които носят споделени ползи и широко договорени решения на най-неотложните общи териториални предизвикателства.</i></p>
--	--	--	---

2. Приоритети [300]

За справка: член 17, параграф 3, букви г) и д)

2.1. Приоритет 1. По-зелен граничен район

За справка: член 17, параграф 3, буква г)

Текстово поле: [300]

Насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска в трансграничния регион

2.1.1. Специфична цел (повтаря се за всяка избрана специфична цел)

Текстово поле: [300]

1.1. Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване

За справка: член 17, параграф 3, буква г)

2.1.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка i), член 17, параграф 9, буква в), подточка ii)

Приоритет 1 По-зелен граничен регион в рамките на ЦП 2 „По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска“, тъй като използването на нови форми на зелени услуги, които се основават на голямото разнообразие от екологични мерки, би допринесло за поддържането на здравословна зелена, физическа и жизнена среда и освен това биха генерирали нематериални ползи за хората, включително естетически качества и развлекателни преживявания.

Връзката между биологичното разнообразие и предоставянето на екологични услуги все още не е изградена в областта на трансграничното сътрудничество, въпреки големия брой природни зони, които се ползват с различни национални и международни статутни закрили. Териториалният анализ на програмата очертава замърсяването на реките, наводненията, свлачищата и пожарите като най-големите екологични проблеми на граничния район. Има силно замърсени речни участъци, по-специално във водосборния басейн на Струма, Брегалница, Струмица и част от река Вардар, които се дължат главно на прекия поток на отпадъчни води от промишлеността (и минните обекти) и домакинствата, минните залежи и използването на пестициди и торове в селското стопанство. Съгласно стратегията на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г. екосистемите и техните услуги могат да бъдат запазени и подобрени чрез създаване на „зелена“ инфраструктура (ЗИ) и възстановяване на увредените екосистеми. ЗИ е стратегически планирана мрежа от природни и полуестествени райони, която има за цел да осигури широк набор от екосистемни услуги с

положително въздействие върху всички компоненти на околната среда. Както се подчертава в стратегията на ЕС за екологосъобразна инфраструктура, инвестициите в ЕИ имат значителен потенциал за укрепване на регионалното и градското развитие, включително чрез запазване или създаване на работни места. Развитието на основани на екосистемите услуги в областта на трансграничното сътрудничество ще подобри практиките за екологизиране, които се възползват от съществуващия потенциал на граничния регион и се основават на добре запазените природа и ландшафт, богатото биологично разнообразие, големия брой защитени зони и ландшафти, предприетите мерки за опазване на околната среда и за предотвратяване и смекчаване на риска.

Инвестициите в областта на опазването на околната среда и управлението на риска се основават на нуждите на програмната област, като например: незадоволителна екологична инфраструктура, рискове за околната среда, недостатъчна осведоменост на населението относно заплахите за околната среда и липса на познания за екологосъобразни решения и т.н. Изграждане на вече съществуващия потенциал на граничния район, а именно: добре запазените природа и ландшафт, богатото биологично разнообразие, големият брой защитени зони и ландшафти, инвестициите в опазването на околната среда и предотвратяването и смекчаването на риска са абсолютно необходимо условие за създаване на по-добри условия на живот за хората в граничния район и устойчиво икономическо развитие. Предложените интервенции имат за цел да се намалят рисковете по отношение на загубата на екосистеми, застрашеното биологично разнообразие поради допълнително замърсяване, сериозните изменения на климата. Освен това прилагането на мерки, насочени към намаляване на замърсяването и опазване на биологичното разнообразие, ще подобри опазването на природата в полза на хората и икономиката. Очаква се трансграничното сътрудничеството в тази област на политиката да отключи потенциала за решения, основани на екосистемите, обоснован от наличието на богато биологично разнообразие, както и от огромните възможности за надграждане върху постиженията на двата предходни програмни периода, свързани с биологичното разнообразие.

Концепцията за „зелена инфраструктура“ е сравнително нова и специално внимание ще бъде отделено на нейното популяризиране и на разработването на пилотни решения, които могат да бъдат възпроизведени на по-късен етап. Следователно изпълнението на специфичната цел ще се основава на следните подходи: интеграция (интегриране и координиране на градската екологосъобразна градска инфраструктура с други градски инфраструктури по отношение на физическите и функционалните отношения), многофункционалност (комбинирани екологични, социални и икономически/абиотични, биотични и културни функции на зелените пространства) и свързаност (физически и функционални връзки между зелените площи в различни мащаби и от различни гледни точки).

Неизчерпателният списък на действията, които трябва да бъдат подкрепени по приоритет 1, се основава на типологията на ЕС на ЕИ и може да бъде представен в следните групи инвестиции:

— **Инвестиции в изграждането на зелени площи** (зелени балкони, зелени стени, зелени покриви, атриуми, зелени настилки, зелени паркинги, зелени огради, шумови прегради и др.);

— **Инвестиции в развитието на зелени площи в градските и крайградските райони, включително подобряване на връзките между зелените площи** (триви и улични дървета/хедж, улични зелени и зелени жилки, зелени детски площадки/училищни площадки, зелени и цветни площи, зелени брегове);

— **Инвестиции в развитието на естествени зелени градски зони** (градски парк, исторически парк/градина, малък парк/парк, зелено пространство в съседство, институционално зелено пространство, съоръжение за зелени спортове, гора, храсти, изоставени и изоставени зони с участъци на дива природа);

								данните	
По-екологичен граничен район	1.1. Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване	RCR104	Решения, възприети или разширени от организацията	решения			12	Система за наблюдение на УО	

2.1.4. Основните целеви групи

За справка: Член 17, параграф 3, буква д), подточка iii), член 17, параграф 9, буква в), подточка iv)

Текстово поле: [7000]

Практиките за зелена инфраструктура (ЗИ) допринасят за устойчивите общности и водят до множество ползи за дадена територия. Повлияна от свързаността, многофункционалността и пространственото планиране в множество мащаби, ЗИ може да подобри човешкото здраве и благосъстояние, да подкрепи зелената икономика, да създаде възможности за работа и да подобри биологичното разнообразие. Представените основни целеви групи по конкретната цел „Подобряване на опазването и опазването на природата, биоразнообразието и зелената инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване“ илюстрират всички онези групи общности, които се възползват най-много от мултисекторните ефекти на подобрената зелена инфраструктура:

- Местно население и посетители
- Местни власти и регионални структури на централната администрация
- Научноизследователска и развойна дейност, академични и научни институции
- НПО

2.1.5. Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ТИ), ВОМР или други териториални инструменти

За справка: Член 17 параграф (3) подточки (e)(iv)

Текстово поле [7000]

2.1.6. Планирано използване на финансови инструменти

За справка: Член 17 параграф (3) подточки (e)(v)

Текстово поле [7000]

Неприложимо

2.1.7. Индикативно разпределение на ресурсите на програмата на ЕС по сфери на интервенция

За справка: Член 17 параграф (3) подточки (e)(vi), член 17 параграф (9) подточки (e)(v)

Таблица 4: Измерение 1 – сфери на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
1	ЕФРР и ИПП	1.1.	079 Опазване на природата и биоразнообразието, природно наследство и ресурси, зелена и синя инфраструктура	3 177 544,80
1	ЕФРР и ИПП	1.1.	171 Засилване на сътрудничеството с партньори както в рамките на държавата-членка, така и извън нея	794 386,20

Таблица 5: Измерение 2 – форми на финансиране

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
1	ЕФРР и ИПП	1.1.	01 Грант	3 971 931,00

Таблица 6: Измерение 3 – териториален механизъм за обезпечаване и териториален фокус

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)

2.2. Приоритет 2. По-свързан граничен регион

За справка: член 17, параграф 3, буква г)

Текстово поле: [300]

Подобряване на регионалната свързаност и стимулиране на икономическия растеж в областта на трансграничното сътрудничество

2.2.1. Специфична цел (повтаря се за всяка избрана специфична цел)

Текстово поле: [300]

2.1. Развитие на устойчива, устойчива на изменението на климата, интелигентна и интермодална мобилност на национално, регионално и местно равнище, включително подобрен достъп до TEN-T и трансгранична мобилност

За справка: член 17, параграф 3, буква г)

2.2.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка i), член 17, параграф 9, буква в), подточка ii)

Текстово поле: [7000]

Социално-икономическите взаимовръзки между двете страни постепенно се разширяват поради положителните перспективи за разширяване на ЕС. На 14 юни 1999 г. в Скопие беше подписано споразумение между правителството на Република Македония и правителството на Република България за откриване на нови международни гранично-пропускателни пунктове (ГКПП) Струмяни – Берово и Симитли – Печево. На територията на [Република Северна Македония] ГКПП Струмяни – Берово, както и пътят за достъп, вече са изградени през 2001 г., докато на територията на Република България все още не са изградени както пътният участък, така и ГКПП. В съответствие с горепосоченото споразумение пътният участък и ГКПП на територията на Република България се предвиждаха да бъдат финансирани по Инициатива за външните граници от 2003 г., но не бяха осъществени. Необходимостта от укрепване на регионалната свързаност и от улесняване на нарастващия трафик на хора и стоки между Република България и [Република Северна Македония] отдавна е в дневния ред.

Липсващите връзки в предоставянето на бизнес услуги от страна на СО и такива от общ интерес са основен фактор за отрицателната демографска динамика, която се проявява в района. Липсата на инфраструктура, благоприятстваща предоставянето на услуги от интерес за общността и бизнеса, допълнително налага сериозни социални последици, включително по-голямо социално изключване и неравенство, както и предизвикателства пред предоставянето на услуги за отдих, пазарите на труда и жилищното настаняване. По отношение на междурегионалната свързаност, липсата на железопътна връзка между двете държави и нарастващият трансграничен трафик се породи необходимост от подобряване на капацитета за обслужване на настоящия ГКПП и разширяване на достъпа до TEN-T, като се вземат предвид и перспективите за ускорено разширяване на ЕС.

Инвестициите по този приоритет ще допринесат за външната политика на ЕС, като се придържат към най-актуалните стандарти за защита на сигурността и граничния контрол. Широкото и многосекторно въздействие на инвестициите върху различни направления на политиката на ЕС защитава неговата стратегическа ориентация по отношение на регионалната свързаност и трансграничната мобилност в област, която скоро се очаква да се присъедини към ЕС. Основната цел на интервенциите по този приоритет е подобряване на регионалната свързаност и подпомагане на икономическия растеж в областта на трансграничното сътрудничество чрез 1) улесняване на

По-свързан граничен регион	2.1. Развитие на устойчива, устойчива на изменението на климата, интелигентна и интермодална национална, регионална и местна мобилност, включително подобрен достъп до TEN-T и трансгранична мобилност"	RCR104	Решения, възприети или разширени от организацията	решения			1	Система за наблюдение на УО	
----------------------------	---	--------	---	---------	--	--	---	-----------------------------	--

2.2.4. Основните целеви групи

За справка: Член 17, параграф 3, буква д), подточка iii), член 17, параграф 9, буква в), подточка iv)

Текстово поле: [7000]

Целеви групи:

— Жители, посетители и бизнеса в на трансграничния регион

2.2.5. Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ТИ), ВОМР или други териториални инструменти

За справка: Член 17 параграф (3) подточки (e)(iv)

Текстово поле [7000]

2.2.6. Планирано използване на финансови инструменти

За справка: Член 17 параграф (3) подточки (e)(v)

Текстово поле [7000]

Неприложимо

2.2.7. Индикативно разпределение на ресурсите на програмата на ЕС по сфери на интервенция

За справка: Член 17 параграф (3), подточки (e)(vi), член 17 параграф (9) подточки (e)(v)

Таблица 4: Измерение 1 – сфери на интервенция

Приоритет	Фонд	Спицифична цел	Код	Сума (евро)
2	ЕФРР и ИПП	2.1	174 Интеррег: управление на граничните пунктове и управление на мобилността и миграцията	794 386,20
2	ЕФРР и ИПП	2.1	168 Физическа регенерация и сигурност на обществените пространства	1 588 772,40
2	ЕФРР и ИПП	2.1	062 Други реконструирани или подобрени пътища (магистрала, национални, регионални или местни)	5 560 703,40

Таблица 5: Измерение 2 – форми на финансиране

Приоритет	Фонд	Спицифична цел	Код	Сума (евро)
2	ЕФРР и ИПП	2.1	01 Grant	7 943 862,00

Таблица 6: Измерение 3 – териториален механизъм за обезпечаване и териториален фокус

Приоритет	Фонд	Спицифична цел	Код	Сума (евро)

2.3. Приоритет 3. Интегрирано развитие на трансграничния регион

За справка: Член 17, параграф 3, буква г)

Текстово поле: [300]

Подкрепа за интегрирана стратегия за териториално развитие за икономически, екологичен, климатичен, демографски и социален растеж

2.3.1. Специфична цел (повтаря се за всяка избрана специфична цел)

Текстово поле: [300]

3.1 Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в райони, различни от градските

За справка: член 17, параграф 3, буква г)

2.3.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка i), член 17, параграф 9, буква в), подточка ii)

Текстово поле: [7000]

Приоритет 3 „Интегрирано развитие на граничния регион“ ще даде възможност на мултитематичните предизвикателства в граничния район да бъдат преодолені чрез стратегия за териториално развитие, прилагаща интегрирани мерки в различни сектори. Интегрираните инвестиции за насърчаване на териториалното развитие в местната икономика ще донесат по-голяма добавена стойност и ще гарантират ефекта на лоста на средствата по ЕФРР и ИПП.

Опитът от изпълнените преди това програми и дадените препоръки от извършената оценка показват, че е необходимо да се промени подходът за постигане на целите и задачите на програмата. Изпълнените досега програми са осигурили широк брой и набор от крайни продукти, но в същото време е било трудно да се установи техният ефект и специфичната добавена стойност в сферата на трансграничното сътрудничество. Поради това е налице силна необходимост от замяна на некоординираните и частични инвестиции с многостранни и многосекторни решения във всички ключови области на политиката, които определят степента на териториално сближаване.

Областта на политиката, която очертава перспективите за икономическо развитие, е Европейската зелена сделка (ЕЗС) с неговите три цели: 1) Нулеви нетни емисии на парникови газове до 2050 г.; 2) Икономически растеж, отделен от използването на ресурси, и 3) Никой човек и нито едно място не са изоставени. Справедливият и приобщаващ преход е водещият принцип на Европейската зелена сделка, който се нуждае от спешно прилагане във всички сектори, но включва и тези с висок отпечатък върху околната среда, като например дейностите на предприятията и туризма. Комбинацията от Европейския зелен пакт и Териториалната програма до 2030 г. допълнително е предизвикателство за малките и слабо развитите райони да преосмислят своите териториални пречки и потенциал за посрещане на местните нужди чрез глобално договорени подходи (декарбонизация, промишлена симбиоза, приобщаване). Това е точната териториална програма за интегрирано развитие на програмния район – за подобряване на съвременния живот чрез устойчиви решения с ефективно използване на ресурсите и нулеви въглеродни емисии.

Счита се, че територията на ТГС има неизползван икономически потенциал поради слаби структурни отношения между предприятията, ниска степен на интернализация, ограничена производителност и т.н., на фона на съществуващите конкурентни предимства: Граница между Западните и източните Балкани; Район, разположен в най-развения регион на ниво NUTS 2 в Република България, изобилие от природни ресурси. Поради това се очаква действията, насочени към МСП, тяхното подобро участие в международните вериги за създаване на стойност (което иначе би означавало успешен екологичен и цифров преход) и устойчиво използваните туристически ресурси, да засилят териториалното сближаване и да допринесат в значителна степен за икономическия растеж на региона. МСП трябва да наваксат ключовите показатели за производството и икономическите резултати със своите партньори от ЕС като предварително условие за борба с инертността на регионалната икономика. Това ще доведе до положителни странични ефекти в основните области на живота, което в крайна сметка ще доведе до подобряване на качеството и стандартите на живот.

Поради това всички тези констатации и териториални особености оформят стратегическата ориентация и насоченост на ИТС. При разработването на стратегията се преследва разумно равнище на агрегиране на стратегическата рамка в съответствие с новите подходи за програмиране, проявени в политиката на сближаване на ЕС за периода 2021—2027 г., както и средство за

предварително опростяване на изпълнението. Поради това ИТС преследват една основна стратегическа цел, подкрепена от две конкретни цели, а именно:

Стратегическа цел: Постигане на интегрирано териториално развитие с акцент върху конкурентоспособността и развитието на туризма

Специфична цел 1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата

Специфична цел 2: Културно-историческото наследство на Република България и [Република Северна Македония] - предпоставка за развитие на атрактивен целогодишен туристически продукт чрез съвместни интелигентни решения с гарантиран достъп и участие на всички

Действията по тези цели се определят въз основа на интегрирана териториална стратегия (ИТС) в изпълнение на чл. 28 в) от РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/1060 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ROP). По този начин ИТС се справя с корена на едно от основните териториални предизвикателства – нивата на доходи, които са далеч под средните за ЕС. За коригиране на този недостатък се отпуска част от 20% от приоритетния бюджет под формата на директна подкрепа за МСП, когато е приложимо чрез инструмента на Фонд за малки проекти съгласно член. 25 от РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/1059 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 24 юни 2021 година относно специалните разпоредби за цел „Европейско териториално сътрудничество“ (Interreg), подкрепяна от Европейския фонд за регионално развитие и инструменти за външно финансиране (Регламент за ETC).

От типологична гледна точка ИТС ще подкрепят широк спектър от действия – научноизследователски и развойни дейности; създаване и разпространение на информация, знания и умения; обучения; услуги; изграждане на мрежи; изготвяне на политики; незначително обновяване, подобряване и поддръжка на пътища и съоръжения от обществено значение; защита и опазване и т.н. кумулативните резултати от всички тези разнообразни действия, които ще бъдат насочени към преодоляване на широки тематични пречки и предизвикателства, ще доведат до интегриран ефект върху териториалното развитие.

Неизчерпателният списък на действията, които трябва да бъдат подкрепени, включва:

- Дейности, насочени към повишаване на производствения капацитет на МСП, с цел превръщането на предприятията в по-екологични, по-дигитални и по-конкурентоспособни (технологична модернизация);
- Дейности, насочени към подобряване знанията и уменията на МСП за работа в по-екологична, по-дигитална и по-конкурентна среда (придобиване на нови знания и умения, включително достъп до външни финанси);
- Действия, насочени към изграждане на ефективен процес на разработване на продукти (процесът обхваща всички стъпки - от концепция до пазарна реализация на съответния продукт) и достигане до нови пазари (маркетинг, предприемачество, интернационализация);
- Подобряване на мобилността и свързаността на транспортната и инженерната инфраструктура чрез развитие на системи за алтернативно придвижване, включително мрежа от велоалеи, „черни“ горски и полски пътища, хеликоптерни площадки и др.;

- Разработване и предлагане на интегрирани регионални туристически продукти за различни активности и локации с включване на културно-историческото наследство и природните дадености; съвместни действия за диверсификация на формите на туристическите услуги и осъществяване на всесезонен туризъм в района на ТГС;

- Разработване на интегрирани целеви финансови пакети за насърчаване на дейността и разкриване на нови МСП в областта на туризма с акцент върху семейните предприятия и предлагането на местни продукти – винен и гастро-туризъм, селски еко-туризъм, вело-туризъм, лов и риболов, „оф-роуд“ - туризъм и др.;

- Създаване на съвместна мрежа от локации за прилагане на концепции от типа „зелено училище“, „на село“, „на гости при ...“, „приготвено от...“ и т.н.;

- Разработване и прилагане на съвместни мерки за ограничаване на уязвимостта на услугите в туристическия сектор вследствие на пандемични и епидемични ситуации; насърчаване на развитието на здравния и възстановителен туризъм - услуги и продукти, свързани със закаляването, активния отдих, спортуването на открито, укрепване на имунитета и подобряване на здравния статус чрез балнео и СПА процедури, климатолечение, калолечение; съчетаване на кратки почивки от различен вид с индивидуални пътувания.

Следва да се отбележи, че зелените и цифровите решения следва да бъдат включени като хоризонтални принципи и по този начин да станат неразделна част от всички подпомагани проекти в рамките на ИТС. Това решение се разглежда като програмен инструмент за насърчаване на новата политика на сближаване.

ИТС е многосекторна стратегия и развива взаимовръзки с EUSDR и EUSAIR в редица междусекторни области, като например: култура и туризъм, общество на знанието, конкурентоспособност, капацитет и сътрудничество.

Таблица 2: Показатели за крайния резултат

Приоритет	Специфична цел	ID [5]	Показател	Мерна единица [255]	Междинна цел (2024 г.) [200]	Крайна цел (2029 г.) [200]
Интегрирано развитие на трансграничния регион	Така ii) насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в градските райони	RCO116	Съвместно разработени решения	решения	14	34
Интегрирано развитие на трансграничния регион	Така ii) насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в градските райони	RCO87	Организации, които си сътрудничат през границата	организации	6	15

Таблица 3: Показатели за резултата

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референтна година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки
Интегрирано развитие на трансграничния регион	Така ii) насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в градските райони	RCR104	Решения, възприети или разширени от организацията	решения			28	Система за наблюдение на УО	

2.3.4. Основни целеви групи

За справка: Член 17, параграф 3, буква д), подточка iii), член 17, параграф 9, буква в), подточка iv)

Текстово поле: [7000]

При изпълнението на рамката на ЦП5 подкрепата за някои проекти/операции/дейности ще бъде приоритет. Това важи по-специално за интегрираното териториално развитие на бизнес услугите, услугите от общ интерес, връзките между градовете и селата и т.н. Счита се, че трансграничния регион има неоползотворен икономически потенциал, а действията, насочени към МСП, и тяхното по-голямо участие в регионалните вериги за създаване на стойност се очаква да засилят териториалното сближаване и да допринесат положително за икономическия растеж на региона. Обхватът на изброените по-долу целеви групи ще окаже благоприятно въздействие върху използването в максимална степен на икономическия потенциал на прилежащите територии. Това следва да повиши конкурентоспособността на местната икономика и да подобри бизнес средата в региона.

- Гражданското общество
- Местни/регионални органи и органи, регионални структури на централни публични органи
- НПО
- Научноизследователска и развойна дейност, академични институции и институции за обучение
- Социални институции
- ММСП
- Местно население

2.3.5. Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ТИ), ВОМР или други териториални инструменти

За справка: член 17, параграф 3, буква д), подточка iv)

Текстово поле: [7000]

Планира се изпълнението на Приоритет 3 „Интегрирано развитие на трансграничния регион“ да се осъществява чрез инструмента на интегрираната териториална стратегия (ИТС), т.е. чрез други териториални инструменти (член 28, буква в) от РОР). Целите на ИТС и начините за тяхното постигане са основата за определяне на критериите, съгласно които нуждите и потенциалът за развитие се определят въз основа на регионалната действителност. Териториалният анализ, извършен за нуждите на интегрираната териториална стратегия, разкри сходни икономически, социални и териториални предизвикателства, нужди и потенциал. Това се разглежда като мотив условно да се определи целият регион на ИТС като една функционална зона на ИТС. За целите на операциите, които предстои да бъдат изпълнени, специфичните функционални зони са мотивирани като препоръчителни пространства за инвестиране в зависимост от техния характер. 5-те областни центъра в трансграничния регион (Куманово, Кюстендил, Щип, Благоевград, Струмица) са центрове за развитие на трансграничната територия и „възли“ на полицентрична селищна мрежа.. Те обслужват останалата част от територията, осъществяват сложни взаимодействия и взаимозависимости към по-малките градове и други населени места. Всеки от тези 5 района притежава общите характеристики на даден функционален район, но поради ограниченото си географско покритие е трудно да бъдат адаптирани към индивидуалните инвестиционни планове. Докато функционират в тези системи, пространственият обхват на ИТС може да надхвърля официалните граници на трансграничния регион. Това показва, че функционалните зони имат условни граници в зависимост от функционалния обхват на иницирираната дейност/интервенция/мярка. Следователно може да се каже, че територията на ИТС:

- Подкрепя разработването и прилагането на интегриран отговор на разкритите потребности и потенциал за развитие, стеснен по обхват, така че да обхваща критерия за осъществимост;
- При определени условия отговаря на официалните определения за „функционална зона“ (области с висока степен на взаимодействие и взаимозависимост, където са необходими едновременни действия в различни сектори (образование, заетост, транспорт, здравеопазване, подкрепа за бизнеса), за да се постигне бъдещо развитие);
- Е резултат от консенсус между заинтересованите страни и от ангажимента им да участват в разработването и прилагането на ИТС.

За разработването на ИТС като основа бяха използвани стратегическите насоки, приоритети и съображения на следните стратегически документи на регионалните и местните заинтересовани страни:

- Интегрирана стратегия за териториално развитие на Югозападния район (за Република България)
- Програма за развитие на Североизточния район за планиране 2021—2026 г. (за [Република Северна Македония])
- Програма за развитие на източния регион за планиране за периода 2021—2026 г. (за [Република Северна Македония])
- Програма за развитие на Югоизточния район за планиране 2021—2026 г. (за [Република Северна Македония])

Чрез извършването на цялостен анализ на много нива на стратегическите документи, изследвания, оценки и обработка на данни, необходимата изходна информация беше събрана и обобщена, за да се състави цялостна картина на ситуацията. В резултат на установените нужди и потенциал за развитие на територията се определят ключовите области на интервенция.

Интегрираният подход за удовлетворяване на потребностите и използване на съществуващия потенциал ще се прилага чрез многосекторен пакет от мерки (интегрирани мерки) за постигане на целите на стратегията и за гарантиране на активното участие на партньорите (заинтересованите страни) на всички етапи от нейното разработване, изпълнение, мониторинг и оценка.

Да се допълни въз основа на работата на работната група по разработването на ИТС.

2.3.6. Планирано използване на финансови инструменти

За справка: Член 17 параграф (3) подточки (e)(v)

Текстово поле [7000]

Неприложимо

2.3.7. Индикативно разпределение на ресурсите на програмата на ЕС по сфери на интервенция

За справка: Член 17 параграф (3) подточки (e)(vi), член 17 параграф (9) подточки (e)(v)

Таблица 4: Измерение 1 – сфери на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
3	ЕФРР и ИПП	3.1	021 Развитие и интернационализация на МСП, включително продуктивни инвестиции	1 906 526,88
3	ЕФРР и ИПП	3.1	024 Разширени услуги за поддръжка за МСП и групи от МСП (включително услуги за управление, маркетинг и дизайн)	476 631,72
3	ЕФРР и ИПП	3.1	165 Защита, развитие и популяризиране на публични туристически активи и туристически услуги	6 196 212,36
3	ЕФРР и ИПП	3.1	166 Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културни услуги	2 383 158,60
3	ЕФРР и ИПП	3.1	171 Засилване на сътрудничеството с партньори както в рамките на, така и извън държавата-членка	953 263,44

Таблица 5: Измерение 2 – форми на финансиране

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
3	ЕФРР и ИПП	3.1	01 Грант	11 915 793,00

Таблица 6: Измерение 3 – териториален механизъм за обезпечаване и териториален фокус

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Сума (евро)
3	ЕФРР и ИПП	3.1	18 Големи градове, градове и предградия	11 214 864,00
3	ЕФРР и ИПП	3.1	20 Селски райони	2 803 716,00

3. ФИНАНСОВ ПЛАН

За справка: член 17, параграф (3) подточка (g)

3.1 Финансово разпределение по години

За справка: член 17, параграф (3), подточки (g)(i) и член 17 параграф (4) подточки (a)-(d)

Table 7

Фонд	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Общо
ЕФРР (цел за териториално сътрудничество)	0	2 195 993,17	2 231 437,66	2 267 590,86	2 346 845,23	1 918 307,92	1 956 674,16	12 916 849,00
ИПП III ТГС ¹	0	2 305 792,75	2 343 009,47	2 380 970,33	2 464 187,41	2 014 223,25	2 054 507,80	13 562 691,00
Съседство ТГС ²								
ИПП III ³								
NDICI ⁴								
ОСТР ⁵								
Интеррег фондове ⁶								
Общо	0	4 501 785,92	4 574 447,13	4 648 561,19	4 811 032,63	3 932 531,17	4 011 181,96	26 479 540,00

3.2 Общо финансово разпределение по фондове и национално съфинансиране

За справка: член 17 подточка (f)(ii), член 17 параграф (4) подточки (a)-(d)

¹ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

² Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници

³ Интеррег В и С.

⁴ Интеррег В и С.

⁵ Интеррег В, С и D.

⁶ ЕФРР, ИПП III, NDICI и ОСТР, като единична сума по Интеррег В и С.

Table 8

Цел на политиката No или ТП	Приоритет	Фонд (приложим)	База за изчисляване на ЕС (общо допустими разходи или публичен принос)	ЕС финансиране (a)=(a1)+(a2)	Индикативно разпределение на финансиране от ЕС		Национално финансиране (b)=(c)+(d)	Индикативно разпределение на националното съфинансиране		Общо (e)=(a)+(b)	Процент на съфинансиране (f)=(a)/(e)	Съфинансиране от трети страни (за информация)
					без ТП съгласно член 30(5) ОПР (a1)	с ТП съгласно член 30(5) ОПР (a2)		Национално публично (c)	Национално частно (d)			
Приоритет 1	ЕФРР	Общо допустими разходи	2 152 808,16	1 957 098,33	195 709,83	379 907,33	189 953,67	189 953,66	2 532 715,49	0,85		
	ИПП III ТГС ⁷	Общо допустими разходи	2 305 657,47	2 096 052,25	209 605,22	406 880,74	203 440,37	203 440,37	2 712 538,21	0,85		
	Добросъседство ТГС ⁸											
	ИПП III ⁹											
	NDICI ¹⁰											
	ОСТР ¹¹											
	Интеррег фондове ¹²											
Приоритет 2	ЕФРР	Общо допустими разходи	4 305 616,34	3 914 196,67	391 419,67	759 814,65	379 907,33	379 907,32	5 065 430,99	0,85		
	ИПП III ТГС ¹³	Общо допустими разходи	4 475 688,03	4 068 807,30	406 880,73	789 827,31	394 913,66	394 913,66	5 265 515,34	0,85		

⁷ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

⁸ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

⁹ Интеррег В и С.

¹⁰ Интеррег В и С.

¹¹ Интеррег В, С и D.

¹² ЕФРР, ИПП III, NDICI or ОСТР, като единична сума по Интеррег В и С.

¹³ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

		Добросъседство ТГС ¹⁴										
		ИПП III ¹⁵										
		NDICI ¹⁶										
		ОСТР ¹⁷										
		Интеррег фондове ¹⁸										
	Приоритет 3	ЕФРР	Общо допустими разходи	6 458 424,50	5 871 295,00	587 129,50	1 139 721,98	569 860,99	569 860,99	7 598 146,48	0,85	
		ИПП III ТГС ¹⁹	Общо допустими разходи	6 781 345,50	6 164 859,55	616 485,95	1 196 708,04	598 354,02	598 354,02	7 978 053,54	0,85	
		Добросъседство ТГС ²⁰										
		ИПП III ²¹										
		NDICI ²²										
		ОСТР ²³										
		Интеррег фондове ²⁴										
	Общо	Всички фондове	Общо допустими разходи	26 479 540,00	24 072 309,10	2 407 230,90	4 672 860,05	2 336 430,04	2 336 430,02	31 152 400,05	0,85	
		ЕФРР	Общо допустими разходи	12 916 849,00	11 742 590,00	1 174 259,00	2 279 443,96	1 139 721,99	1 139 721,97	15 196 292,96	0,85	

¹⁴ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

¹⁵ Интеррег В и С.

¹⁶ Интеррег В и С.

¹⁷ Интеррег В, С и D.

¹⁸ ЕФРР, ИПП III, NDICI or ОСТР, като единична сума по Интеррег В и С.

¹⁹ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

²⁰ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

²¹ Интеррег В и С.

²² Интеррег В и С.

²³ Interreg В, С and D.

²⁴ Интеррег В, С и D.

²⁴ ЕФРР, ИПП III, NDICI or ОСТР, като единична сума по Интеррег В и С.

		ИПП III ТГС ²⁵	Общо допустими разходи	13 562 691,00	12 329 719,10	1 232 971,90	2 393 416,09	1 196 708,05	1 196 708,05	15 956 107,09	0,85	
		Добросъседство ТГС ²⁶										
		ИПП III ²⁷										
		NDICI ²⁸										
		ОСТР ²⁹										
		Интеррег фондове ³⁰										
	Общо	Всички фондове	Общо допустими разходи	26 479 540,00	24 072 309,10	2 407 230,90	4 672 860,05	2 336 430,04	2 336 430,02	31 152 400,05	0,85	

²⁵ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

²⁶ Интеррег А, трансгранично сътрудничество външни граници.

²⁷ Интеррег В и С.

²⁸ Интеррег В и С.

²⁹ Интеррег В и С и D.

³⁰ ЕФРР, ИПП III, NDICI or ОСТР, като единична сума по Интеррег В и С

4. Предприети действия за привличане на съответните партньори в подготовката на програмата по Interreg и ролята на тези партньори по програмата в изпълнението, мониторинга и оценката на програмата

За справка: член 17, параграф 3, буква ж)

Текстово поле [10 000]

Съвместна работна група (СРГ)

Като се отчитат всички нужди и предизвикателства на равнището на програмния район, като част от процеса на програмиране и в съответствие с подхода „отдолу нагоре“, се проведе широк процес на консултации въз основа на подхода на многостепенно управление, в който участваха обществеността и участниците от гражданското общество на всички етапи от процеса.

През октомври 2019 г. беше създадена съвместна работна група за изготвяне на програмата. Една от основните ѝ задачи беше периодичен преглед и предложения за напредъка в програмирането, както и одобряване на основните етапи от подготовката на програмата и накрая на програмата като цяло.

Членовете на съвместната работна група бяха определени в съответствие със съответната институционална и правна рамка и при спазване на принципа на партньорство. Съвместната работна група се състои от балансиран брой представители на двете партньорски държави, включително представители на публичните органи (национални, регионални и местни), икономически и социални партньори, съответните структури, представляващи гражданското общество, включително партньорите от областта на околната среда, неправителствените организации и организациите, отговарящи за насърчаването на социалното приобщаване, равенството между половете и недискриминацията. Съвместната работна група прие следните документи:

- *Първото заседание на съвместната работна група се проведе в София на 9.10.2019 г., на което бяха приети правила и процедури, както и концепцията на програмата и график на процеса за програмиране;*
- *През юли 2020 г. чрез писмена процедура беше одобрен териториалният анализ на граничния регион между Република България – [Република Северна Македония] , включващ SWOT анализа и заключенията, и бе даден мандат на управляващия орган и на националния орган да изготвят и представят предложение за логиката на интервенции;*
- *Логика на интервенции по програмата беше одобрена чрез писмена процедура през октомври 2020 г. Логиката на интервенциите бе актуализирана в съответствие с последните изменения в проектите на регламенти, като бе ревизирана версията, която бе одобрена на онлайн заседание на 11 февруари 2021 г. На управляващия орган и на националния орган бе даден мандат за изготвяне и представяне на предложение за програмен документ.*

Регионални консултации

Създаването на съвместната работна група беше предшествано от широк процес на регионални консултации на териториите на двете партниращи държави. През септември 2019 г. бяха проведени две срещи на регионалните фокус групи съответно в Благоевград (Република България) и в Струмица ([Република Северна Македония]). Тяхната цел беше да се определят местните нужди и потенциал, като се следва подходът „отдолу нагоре“, и да се включат предложения от заинтересованите страни по отношение на приоритизирането на целите на политиката и възможните интервенции. В срещите взеха участие представители на широк кръг заинтересовани страни, сред които местни и регионални власти, образователни институции, местни предприятия, неправителствени организации от региона на трансграничното сътрудничество.

Участниците в широките трансгранични регионални консултации постигнаха съгласие относно необходимостта да се предложат съвместни мерки за справяне с неизползвания туристически потенциал, различен от свързания с ски туризма и спа туризма, като се обърне внимание на недостатъчно развитата туристическа инфраструктура. Регионалните и местните заинтересовани страни изразиха желание за включване на нов вид бенефициери, партньорства и дейности (чрез пряка подкрепа за МСП), като настояха за устойчивостта на предишните и за оползотворяване на опита в сътрудничеството между двете държави.

Цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите“ беше подкрепена от участващите заинтересовани страни като най-подходящият начин за прилагане на интегрирани мерки, които биха могли да допринесат за решаването на общи и разнообразни предизвикателства в граничния регион.

В рамките на регионалните консултации беше обсъдено и прилагането на мерки, насочени към намаляване на замърсяването и опазване на биологичното разнообразие в рамките на ЦП 2 „По-зелена, ниско въглеродна Европа“, която ще подобри опазването на природата в полза на хората и икономиката на граничния регион.

В рамките на темата на консултацията относно свързаността заинтересованите страни отново поставиха за обсъждане откриването на нов гранично-пропускателен пункт (ГКПП) Клепало, който свързва Струмани и Берово, чиито правителствени ангажименти датират от 1999 г. Всички участници се съгласиха с многосекторните ефекти на новия ГКПП, които той би могъл да генерира в регионален и международен контекст, поради което идеята беше определена като стратегическа и беше предложена за подкрепа по програмата.

След регионалните консултации на участниците беше изпратен въпросник, в който те посочиха предизвикателствата, пред които е изправен регионът по отношение на социално-икономическото развитие и сферите на интервенция, в които програмата би могла да донесе добавена стойност. Респондентите твърдо подкрепиха бъдещата програма да бъде по-фокусирана за справяне с местните предизвикателства и нужди на граничния регион. Освен това беше изтъкната пряката подкрепа за опазването на околната среда, местните предприятия, както и насърчаването на интегрираното териториално развитие.

Работна група по разработването на интегрирана териториална стратегия за региона на ТГС

За целите на изпълнението на ЦП 5 управляващите и националните органи ще подкрепят местните заинтересовани страни при разработването на интегрираната териториална стратегия /ИТС/. Беше създадена работна група, представляваща съответните регионални и местни органи, както и други местни заинтересовани страни, свързани с подготовката и изпълнението на стратегията (съгласно член 29 от POP).

Работната група има подпомагащи функции при изготвянето на многогодишна (обхващаща периода 2021—2027 г.) интегрираната териториална стратегия с цел да се отговори на нуждите на програмата INTERREG – ИПП между Република България и Република Северна Македония за периода 2021—2027 г., за да се допринесе за устойчивото икономическо развитие на региона. Основната отговорност на работната група е да си сътрудничи с консултанта по време на разработването на интегрираната териториална стратегия по ЦП5 „Европа по-близо до гражданите“ и да използва резултатите от диалога със съответните заинтересовани страни, бази данни, експертни позиции и т.н.

Обществени консултации във връзка с доклада за оценка на въздействието върху околната среда (ДОВОС) на програмата и на интегрираната териториална стратегия за региона на трансгранично сътрудничество

Като част от подготовката на ДОВОС на програмата и на Интегрираната териториална стратегия за региона на трансгранично сътрудничество бяха проведени два кръга обществени консултации. Първите консултации бяха организирани през юли 2021 г. относно доклада за определяне на обхвата и съдържанието на доклада за оценка на въздействието върху околната среда. Вторият кръг от консултации се очаква да бъде проведен в периода ноември – декември 2021 г. относно доклада за оценка на въздействието върху околната среда. Консултациите се провеждат и в двете страни и получените коментари от всички институции и заинтересовани страни ще бъдат отразени в съответните документи.

Изпълнение, мониторинг и оценка

В съответствие с член 28 от Регламент (ЕС) 2021/1059 в срок от три месеца след одобряването на програмата ще бъде определен комитет за мониторинг на изпълнението на програмата („комитет за наблюдение“). Съставът на комитета за наблюдение ще гарантира балансирано представителство на съответните органи, междинните звена и представителите на партньорите по програмата и ще включва и представители на органите, създадени съвместно в целия програмен район или обхващащи част от него. Съставът на СКМ ще зачита принципите на партньорство и многостепенно управление и ще включва публичните органи (регионални, местни и други); икономически и социални партньори; представител на гражданското общество, като например екологични партньори, неправителствени организации и организации, отговарящи за насърчаване на социалното приобщаване, основните права, правата на хората с увреждания, равенството между половете и недискриминацията; научноизследователските организации, университетите и т.н. СКМ включва също така заинтересовани страни от регионалните консултации и членове на съвместната работна група. Подходът ще гарантира затваряне на цикъла и непрекъснатостта на процеса на определяне на проектите, мониторинг на изпълнението и оценката на програмата.

Основните компетенции и отговорности на комитета за наблюдение ще бъдат определени в съответствие с член 30 от Регламент (ЕС) 2021/1059.

Програмата ще продължи да насърчава прозрачността чрез публикуване на всички важни документи за справка на уебсайта на програмата. Всички заинтересовани страни ще бъдат

приканени да изпратят коментари. Важна роля в изпълнението на ЦП 5 ще бъде на управителния орган на интегрираната териториална стратегия в областта на трансграничното сътрудничество, който ще работи в тясно сътрудничество със СКН на програмата, за да се гарантира успешното изпълнение на ЦП 5.

5. Подход към комуникацията и видимостта за програмата по Interreg (цели, целеви групи, комуникационни канали, включително отразяване в социалните медии, където е приложимо, планиран бюджет и съответните показатели за мониторинг и оценка)

За справка: член 17, параграф 3, буква з)

Програмата ще направи преглед на добрите практики в комуникацията от предходния период и ще покаже гъвкав подход за достигане до целевата аудитория. Всички те се изразяват в следните комуникационни цели:

- да направи програмата позната, привлекателна и леснодостъпна;
- подпомагане на бенефициерите при изпълнението на проектите;
- да се гарантира широко признаване на подкрепата на ЕС за развитието на програмната област.

Основният акцент на комуникационните дейности е насочен към потенциалните кандидати, бенефициерите, заинтересованите страни и институциите, участващи в изпълнението.

Действията за комуникация и видимост ще достигнат до широка аудитория от областта на допустимост, както в географско, така и в тематично отношение, и ще следват целите на програмата. Целевите групи са: (Потенциални) бенефициери: публични органи, МСП, НПО, НИРД, институции за образование и обучение и други съвместни трансгранични структури

- Други заинтересовани страни – национални, регионални и местни органи, бизнес, социални, туристически, културни, спортни сдружения и заинтересовани страни;
- Национални/регионални/местни медии от двете държави;

При комбинацията от комуникационни канали се вземат предвид тематичните цели на програмата. Съществуват както цифрови, така и традиционни инструменти:

Канали за комуникация

1. Цифрови

- Уебсайт;
- Социални медии (Facebook и YouTube);
- Онлайн събития (срещи, работни срещи, конференции, семинари, обучения);
- Дейности за връзки с обществеността (информационни бюлетени, електронни брошури, Наръчник за визуална идентичност)

2. Традиционни

— Дейности за връзки с обществеността (съобщения за медиите, публикации, интервюта, показване, кратки видеоматериали)

— Сигнализация (блокове с логото на програмата на входа на сградата и на УО, НО, СС, плаващи под знамето на ЕС);

3. Мероприятия/обучения

— Среци, работни среци, конференции, семинари и обучения

— Местни прояви за честване на Европейския ден на сътрудничеството

Уебсайт

Като основен източник на информация, новият уебсайт ще запази основната структура като тази от периода 2014—2020 г.

Социални медии

Програмата ще използва Facebook и YouTube като основни канали в социалните медии. За да достигне максимална аудитория, УО ще използва оптимизация на търсачките (SEO) и реклами в Google (Google Ads), Facebook и YouTube.

Уебинари за електронно обучение

УО ще обърне специално внимание на онлайн обучението и ще гарантира достъпността на информацията на заинтересованите страни, които не могат да присъстват физически на събитията. Ако е необходимо, всички възможни прояви под линията (BTL) ще бъдат прехвърлени онлайн.

Дейности по връзки с обществеността

Ще бъдат изготвени **съобщения за печата**, които ще бъдат разпространени сред местните/регионалните/националните медии.

Електронните брошури/информационни бюлетини ще бъдат публикувани и разпространени чрез социалните медии и уебсайта на програмата.

Инфо-графиките ще се използват за визуално представяне на сложна информация по бърз и ясен начин.

Пресконференциите ще бъдат организирани предимно на място.

Снимки от проявите и проектите ще се използват за подготовка на публикации, рекламни материали, видеоматериали и слайдове.

Видеоматериали – ще бъдат създадени кратки прояви за популяризиране на програмата през целия програмен период.

Рекламни материали – рекламни банери/подаръци/справки ще бъдат разпространявани по време на обществени прояви

Прояви и среци

Взаимодействието между хората е от съществено значение за изграждането на доверие и за създаването на условия за сътрудничество. Като инструмент за достигане до бенефициерите и инфлуенсърите, проявите ще бъдат насочени към участниците, за да предприемат действия.

Специално внимание ще бъде отделено на нови видове бенефициери, като например МСП, по отношение на широки информационни кампании относно възможностите за финансиране и прояви за намиране на партньори.

Друг важен елемент е посветен на стратегията за ЦП 5, която е приоритетът с най-голям дял от бюджета. Комуникационните дейности ще започнат по време на разработването на стратегията чрез широкообхватен подход на участие с участието на всички заинтересовани страни. Изготвянето на списъка на операциите ще се извършва по прозрачен начин въз основа на консултации с потенциални организатори на проекти.

Обучения

За бенефициерите се провеждат обучения по въпроси, свързани с изпълнението на проектите.

БЮДЖЕТ

—планираният бюджет е равен или по-голям от...% от общия бюджет на програмата. описанието представя примерен финансов план по дейност/канал и година.

Разбивка на индикативните разходи:

МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

УО ще информира СКН веднъж годишно за напредъка в изпълнението на комуникационните дейности.

Всяка година УО, заедно със СС и НО, ще изготвят годишен план за комуникация. Той ще се съсредоточи върху комуникационните дейности за годината в съответствие с предвиденото изпълнение на програмата.

Всички действия ще бъдат редовно оценявани вътрешно и резултатите ще бъдат представяни за одобрение и насоки на СКМ. Данните за оценка на комуникационните цели ще бъдат получени от проучвания, вътрешни статистически данни, доклади по проекти и анализ на уебсайтове. Оценката на комуникационната стратегия също ще бъде част от цялостните мерки за оценка на програмата.

Вид дейности	Показател за изпълнението	Цел 2027	Показател за резултатите	Цел 2027
Прояви	Брой прояви за потенциални кандидати/бенефициери/заинтересовани страни/широка общественост	28	Обща полза от проявата за участниците (проучване)	75 % оценка на CSAT
	Брой участници в проявите	1300		
Публикации	Брой публикации (включително социални медии)	350	Обща полза от публикациите за читателите (проучване)	75 % оценка на CSAT
Уебсайт на програмата	Брой посещения	70000	Обща полза от сайта/страницата за читателите (проучване)	75 % оценка на CSAT
Социални медии	Брой последователи/абонати	700	Брой акции, харесвания, мнения, коментари и	1000

			хаштаг споменавания	
--	--	--	------------------------	--